

Metodyka inwentaryzacji oraz oceny stanu zachowania siedlisk przyrodniczych w obszarze Natura 2000 Moczary PLH180026

Stanisław Kucharzyk

Zgodnie z zapisami SIWZ w zakresie siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS:

- ekspert przeprowadzi inwentaryzację siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS, stanowiących przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 wraz ze szczegółowym i precyzyjnym wykreśleniem ich zasięgu. Wnoszone dane winny odzwierciedlać rzeczywisty układ i powierzchnię siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS, co oznacza że nie mogą być generalizowane. Wykonawca skartuje płyty siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000, uwzględniając przy kartowaniu ich zróżnicowanie i dokumentując zmienność składu gatunkowego. Optymalnym terminem badań siedlisk przyrodniczych z załącznika II DS jest okres od maja do sierpnia. Uzupełnienie informacji o rozmieszczeniu siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS objętych *projektami Planów* powinno dotyczyć wszystkich siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmiot ochrony w danym obszarze Natura 2000. Ekspert zarejestruje za pomocą odbiornika GPS współrzędne geograficzne w układzie PL-1992 punktów załamania granic płątów wydzielonych siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS. Minimalna wielkość płątów siedlisk przyrodniczych podlegających inwentaryzacji wynosi **5 arów**. Wyjątek stanowią siedliska przyrodnicze:
  - 6430 – ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), gdzie minimalna wielkość płątów podlegających inwentaryzacji wynosi **1 ar**; 91E0 – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*), 9130 – żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*), niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*), dla których minimalna wielkość płątów siedliska przyrodniczego podlegającego inwentaryzacji wynosi **20 arów**.
- ekspert botanik w ramach prac terenowych wykona metodą Braun-Blanqueta minimum 1 zdjęcie fitosocjologiczne na ok. 5 ha powierzchni siedliska przyrodniczego będącego przedmiotem ochrony w obszarze Natura 2000 (w przypadku siedlisk przyrodniczych: 9130 – żyzne buczyny *Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion* w obszarze Natura 2000 Moczary ekspert wykona minimum 1 zdjęcie fitosocjologiczne na 10 ha powierzchni siedliska). Dla siedlisk leśnych powierzchnia zdjęcia fitosocjologicznego wynosi 400m² (20x20 m), natomiast w przypadku siedlisk łąkowych – 25m² (5x5 m). Ekspert zarejestruje za pomocą odbiornika GPS współrzędne geograficzne w układzie PL-1992 położenia każdego zdjęcia fitosocjologicznego (centrum zdjęcia fitosocjologicznego). Wynikiem prac terenowych inwentaryzacyjnych będą mapy z rozmieszczeniem siedlisk przyrodniczych w skali większej lub równej 1:25000, warstwy SHP z rozmieszczeniem siedlisk przyrodniczych, oraz zdjęcia fitosocjologiczne zestawione w formie tabel fitosocjologicznych.
- jeśli w trakcie prac nad *projektem Planu* zostaną zidentyfikowane nowe siedliska przyrodnicze i pojawią się przesłanki by zaprojektować je jako przedmioty ochrony obszaru, odnalezione płyty należy również dokładnie zinwentaryzować. W przypadku pozostałych siedlisk wymagane jest uzupełnienie informacji w zakresie niezbędnym do sporządzenia *projektu Planu*.
- ekspert przeprowadzi ocenę stanu zachowania siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS (prace monitoringowe). Wynikiem badań są wypełnione karty obserwacji siedliska przyrodniczego w obszarze Natura 2000 oraz karty obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku (wraz ze stanem ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku). Ekspert założy stanowiska w płątach reprezentujących co najmniej 50% całkowitego areалу siedliska w

obszarze Natura 2000 (20% dla siedlisk przyrodniczych: 91E0 – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, 9130 – żyzne buczyny *Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*, 6510 – ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże *Arrhenatherion*). Na każdym z wybranych stanowisk należy wyznaczyć transekt o długości 200 m oraz wyznaczyć miejsca wykonania 3 zdjęć fitosocjologicznych, stanowiących początek, środek i koniec transektu. Ekspert zarejestruje za pomocą odbiornika GPS współrzędne geograficzne w układzie PL-1992 położenia każdego zdjęcia fitosocjologicznego (centrum zdjęcia fitosocjologicznego). Zakłada się iż zdjęcia fitosocjologiczne w przypadku siedlisk leśnych będą miały powierzchnię 400 m² i zostaną udokumentowane 3 zdjęciami fotograficznymi (jedno z ogólnym wyglądem płatu, dwa z typowymi fragmentami runa).

Działalność człowieka, zagrożenia i oddziaływania na poszczególnych monitorowanych stanowiskach zostanie oceniona wg listy używanej do sporządzania SDF (załącznik na końcu tekstu).

- ekspert w ramach prac terenowych sporządzi dla każdego obszaru Natura 2000 listę gatunków roślin objętych ochroną gatunkową, na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r., poz. 1409);

- ekspert wskaże obce gatunki inwazyjne roślin w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska naturalnego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. z dnia 4 października 2011 r.) występujące w obszarach Natura 2000;

- wynikiem prac terenowych inwentaryzacyjnych (gatunki roślin chronionych i inwazyjnych) będą warstwy SHP oraz mapy w skali większej lub równej 1:25000 prezentujące rozmieszczenie gatunków objętych ochroną oraz obcych gatunków inwazyjnych w obszarze Natura 2000. Ekspert zarejestruje za pomocą odbiornika GPS współrzędne geograficzne w układzie PL-1992 z lokalizację gatunków objętych ochroną oraz obcych gatunków inwazyjnych w obszarze Natura 2000.

Wstępna analiza dotychczasowych danych (SDF, materiały WZR) dotyczących siedlisk przyrodniczych na terenie ostoi Moczary wskazuje na występowanie następujących siedlisk i wykonania następujących prac zgodnie z SIWZ:

Typ i podtyp siedliska przyrodniczego	Powierzchnia [ha]	Liczba płatów, wydzieleń	Wymagana liczba transektów monitoringowych	Wymagana liczba zdjęć fitosocjologicznych
6430 – ziołorośla nadrzeczne	5,44	4	2 transekty monitoringowe	6 zdjęć na transektach monitoringowych
6510 – łąki świeże	154,7	27	6 transektów monitoringowych	18 zdjęć na transektach monitoringowych +13 poza transektami
7140 – torfowiska przejściowe	1,65	3	2 transekty monitoringowe	6 zdjęć na transektach monitoringowych
7230 - torfowiska alkaliczne	12,65	22	11 transektów monitoringowych	33 zdjęcia na transektach monitoringowych
9110-3 – ubogie jedliny	196,42	14	7 transektów monitoringowych	21 zdjęć na transektach

				monitoringowych +19 poza transektami
9130- żyzne buczyny	416,47	33	7 transektów monitoringowych	21 zdjęć na transektach monitoringowych +21 poza transektami
91D0 - bory bagienne	0,95	1	1 transekt monitoringowy	3 zdjęcia na transektach monitoringowych
91E0 - lasy łąkowe (łąg podgórski i olszyna bagienna)	42.19	30	6 transektów monitoringowych	18 zdjęć na transektach monitoringowych
Razem			42 transekty monitoringowe	126 zdjęć na transektach monitoringowych +53 poza transektami

Dokumentacją przeprowadzenia prac siedliskowych będą karty obserwacji siedliska przyrodniczego w obszarze Natura 2000 oraz karty obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku (wraz ze stanem ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku) zgodne z podręcznikami monitoringu siedlisk przyrodniczych GIOŚ a to dla następujących siedlisk:

6430 – ziólorośla nadrzeczne (według Mróz W., Świerkosz K., Kozak M., 2012: 6430 Ziólorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziólorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część III. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 53-63. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.)

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	6430 ziólorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziólorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)
Nazwa obszaru	
Nazwa stanowiska	
Obszary chronione, na których znajduje się stanowisko	
Współrzędne geograficzne	Początek: Środek: Koniec:
Wysokość n.p.m.	
Opis siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Zbiorowiska roślinne	
Powierzchnia płatów siedliska	
Wymiary transektu	
Obserwator	
Daty obserwacji	
Data wypełnienia	
Stan ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Parametry i wskaźniki	Wartość wskaźnika
	Ocena wskaźnika

Powierzchnia siedliska					
Specyficzna struktura i funkcja	Gatunki charakterystyczne (*)				
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych				
	Bogactwo gatunkowe				
	Obce gatunki inwazyjne				
	Naturalność koryta rzecznego (brak regulacji)				
	Naturalny kompleks siedlisk				
Perspektywy ochrony		Perspektywy zachowania siedliska zle			
Ocena ogólna					
Powierzchnia siedliska o różnym stanie zachowania na stanowisku			F		
			V		%
			U		%
			1	%	
			2	%	

Zdjęcie fitosocjologiczne I	
Współrzędne geograficzne środką, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne II	
Współrzędne geograficzne środką, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne III	
Współrzędne geograficzne środką, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:

Działalność człowieka i inne zagrożenia				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis

Karta oceny stanu siedliska przyrodniczego dla obszaru	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	6430 Ziolorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziolorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)
Nazwa obszaru	
Powiązane stanowiska	
Obserwator	
Daty obserwacji	
Data wypełnienia	
Zbiorowiska roślinne w ramach siedliska	
Wysokość n.p.m.	
Opis siedliska w obszarze	

Poniższy opis powinien być eksperckim podsumowaniem obserwacji poczynionych na poszczególnych stanowiskach, a także innych aktualnych obserwacji poczynionych poza opisanymi stanowiskami; oraz innych informacji – dane źródłowe, informacje ustne od innych badaczy, zarządzających terenem itp. (także spoza badanych stanowisk) – uwaga nie należy podawać danych niesprawdzonych, niepewnych lub też nieaktualnych
Ocena poszczególnych parametrów: Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznamy (XX). Sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w kluczu dołączonym do „karty oceny na stanowisku”

Stan ochrony siedliska przyrodniczego w obszarze					
Opis odnosi się do całych zasobów siedliska w obszarze Natura 2000					
Wskaźniki		Co wpisać	Opis	Ocena wskaźnika (wpisać FV-U1-U2-XX)	
Powierzchnia	Zasoby siedliska w obszarze	Podać powierzchnię w ha (najlepsze dostępne oszacowanie) albo jej oszacowanie od-do. Podać źródło informacji Skomentować oszacowania z SDF oraz z inwentaryzacji leśnej. Oceniając, odnieść do „powierzchni referencyjnej w obszarze”			

	Trend powierzchni siedliska	Opisać i oszacować. Chodzi o trendy aktualne, nie o dawniejsze. Podać przyczyny zmian.			
	Fragmentacja	Opisać i ocenić fragmentację w ramach potencjalnych biochor. Izolowanego rozmieszczenia potencjalnych biochor nie traktować jako fragmentacji			
Specyficzna struktura i funkcja	Gatunki charakterystyczne (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Bogactwo gatunkowe	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Obce gatunki inwazyjne	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Naturalność korytarza rzecznego (brak regulacji)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Naturalny kompleks siedlisk	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Szansy zachowania w przyszłości Zasoby siedliska w obszarze	Wymienić znane zagrożenia. Ocenić szanse zachowania, jeżeli będą kontynuowane obecnie rysujące się trendy. Nie brać tu pod uwagę „potencjalnych możliwości”, ale brać pod uwagę już podjęte inicjatywy ochrony				

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
Zarządzanie terenem				
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania				
Wykonywane działania ochronne i ocena ich skuteczności				
Propozycje wprowadzenia działań ochronnych				
Inne informacje				
Zagrożenia				
Inne wartości przyrodnicze				
Propozycje stanowisk badawczych w monitoringu szczegółowym				
Propozycje stanowisk referencyjnych w monitoringu szczegółowym				
Inne uwagi				

6510 – łąki świeże (według Korzeniak J., 2012: 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część III. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 79-94. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.)

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)
Kod obszaru	
Nazwa obszaru	
Kod stanowiska	
Nazwa stanowiska	
Obszary chronione, na których znajduje się stanowisko	
Współrzędne geograficzne	
Wysokość n.p.m.	
Opis siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Zbiorowiska roślinne	
Powierzchnia płatów siedliska	
Wymiary transektu	
Obserwator	
Daty obserwacji	
Data wypełnienia	
Data wpisania	
Data zatwierdzenia	

Stan ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku				
Parametry i wskaźniki		Wartość wskaźnika		Ocena wskaźnika
Powierzchnia siedliska				
Specyficzna struktura i funkcja	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcje			
	Struktura przestrzenna płatów siedliska			
	Gatunki charakterystyczne			
	Gatunki dominujące			
	Cenne składniki flory			
	Obce gatunki inwazyjne			
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych			
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew			
	Zachowanie płatów lokalnie typowych			
	Wojłok (martwa materia organiczna)			
Perspektywy ochrony		Obecnie powierzchnia niekoszona		
Ocena ogólna				
Powierzchnia siedliska o różnym stanie zachowania na stanowisku			FV	
			U1	
			U2	

Zdjęcie fitosocjologiczne I	
Współrzędne geograficzne środką, wys. n.p.m, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne II	
Współrzędne geograficzne	Współrzędne geograficzne

środką, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne III	
Współrzędne geograficzne środką, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:

Lista najważniejszych oddziaływań na siedlisko na badanym stanowisku (w tym użytkowanie). Należy stosować kodowanie oddziaływań zgodne z Załącznikiem E do Standardowego Formularza Danych dla obszarów Natura 2000. Określenie intensywności danego oddziaływania (silne - A, średnie - B, słabe - C) i wpływu (negatywny +, pozytywny -, neutralny 0)

W przypadku zabiegów kluczowych dla zachowania siedliska 6510 (102 koszenie, 140 wypas, 120 nawożenie) ich opis powinien być możliwie szczegółowy (czas pierwszego pokosu, częstotliwość i regularność koszenia, wysokość koszenia, intensywność wypasu, jakie zwierzęta, kiedy i jak długo wypasane, czy stosowane nawożenie, jakie, jak intensywne).

Aktualne oddziaływania				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Syntetyczny opis

Lista czynników, które w dłuższej perspektywie czasowej mogą stanowić zagrożenie dla gatunku i jego siedliska (przyszłe, przewidywalne oddziaływania, jak np. planowane inwestycje, zmiany w zarządzaniu i użytkowaniu, wzrastająca presja urbanizacyjna. Kodowanie i ocena intensywności oddziaływań jw. Jeśli brak odpowiedniego kodu – sam opis słowny.

Zagrożenia (przyszłe przewidywalne oddziaływania)				
Kod	Nazwa	Intensywność	Wpływ	Syntetyczny opis
		A/B/C	+/0/-	

Inne informacje	
Inne wartości przyrodnicze	
Inne obserwacje	
Zarządzanie terenem	
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania	
Prowadzone zabiegi ochronne	
Uwagi metodyczne	

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego w obszarze	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)
Kod obszaru	
Nazwa obszaru	
Powiązane stanowiska	

Obszary chronione, na których znajduje się siedlisko w obszarze	
Współrzędne geograficzne	
Wysokość n.p.m.	
Opis siedliska przyrodniczego w obszarze	
Zbiorowiska roślinne	
Powierzchnia płatów siedliska	
Obserwator	
Daty obserwacji	
Data wypełnienia	
Data wpisania	
Data zatwierdzenia	

Stan ochrony siedliska przyrodniczego w obszarze				
Parametry i wskaźniki		Wartość wskaźnika	Ocena wskaźnika	
Powierzchnia siedliska				
Specyficzna struktura i funkcja	Gatunki charakterystyczne			
	Gatunki dominujące			
	Cenne składniki flory			
	Obce gatunki inwazyjne			
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych			
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew			
	Zachowanie płatów lokalnie typowych			
	Wojłok (martwa materia organiczna)			
Perspektywy ochrony				
Ocena ogólna				
Powierzchnia siedliska o różnym stanie zachowania w obszarze			FV	
			U1	
			U2	

Lista najważniejszych oddziaływań na siedlisko w obszarze (w tym użytkowanie). Należy stosować kodowanie oddziaływań zgodne z Załącznikiem E do Standardowego Formularza Danych dla obszarów Natura 2000.

Określenie intensywności danego oddziaływania (silne - A, średnie - B, słabe - C) i wpływu (negatywny +, pozytywny -, neutralny 0).

Aktualne oddziaływania				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Syntetyczny opis

Lista czynników, które w dłuższej perspektywie czasowej mogą stanowić zagrożenie dla gatunku i jego siedliska (przyszłe, przewidywalne oddziaływania, jak np. planowane inwestycje, zmiany w zarządzaniu i użytkowaniu, zamiana łąk na grunty orne, wzrastająca presja urbanizacyjna. Kodowanie i ocena intensywności oddziaływań jw.

Zagrożenia (przyszłe przewidywalne oddziaływania)				
Kod	Nazwa	Intensywność	Wpływ	Syntetyczny opis

Inne informacje	
Inne wartości przyrodnicze	
Inne obserwacje	
Zarządzanie terenem	
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania	
Prowadzone zabiegi ochronne i ocena ich skuteczności	
Uwagi metodyczne	

7140 – torfowiska przejściowe (według Koczur A., 2012: 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*)).
W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część III. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 109-122. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.)

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Stanowisko – informacje podstawowe	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>) <i>Dopisać kod i nazwę obserwowanego podtypu (wg poradników na http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/pl/poradnik.php)</i>
Nazwa stanowiska	<i>Nazwa stanowiska monitorowanego</i>
Typ stanowiska	referencyjne/badawcze
Zbiorowiska roślinne	<i>Wymienić wszystkie zbiorowiska charakteryzujące siedlisko przyrodnicze w tym obszarze</i>
Opis siedliska na stanowisku	<i>Syntetyczne informacje o rozmieszczeniu, zróżnicowaniu, oraz topografii, rzeźbie terenu</i>
Powierzchnia płatów siedliska	<i>Powierzchnia łączna płatu/płatów siedliska, w którym zlokalizowany jest transekt (w hektarach)</i>
Obszary chronione, na których znajduje się stanowisko	<i>(Natura 2000, rezerваты przyrody, parki narodowe i krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, ochrona strefowa gniazd, chronione ujęcia wód itd.)</i>
Zarządzający terenem	<i>Wymienić instytucje, organizacje, podmioty prawne odpowiedzialne za gospodarowanie na tym terenie (np. park narodowy, nadleśnictwo i leśnictwa, RZGW itd.)</i>
Współrzędne geograficzne	<i>Wpisać współrzędne geograficzne początku, środka i końca transektu</i>

Wymiary transektu	<i>Standardowo: 10 m * 200 m. Wyjątkowo, jeśli wynika to z punktowego, nieciągłego rozmieszczenia siedliska to transekt można zastąpić powierzchnią prostokątną dowolnych wymiarów (wówczas podać) równą 20 aom (0,2 ha)</i>
Wysokość npm	<i>Wysokość minimalna i maksymalna</i>
Nazwa obszaru	<i>Nazwa obszaru zgodnie z umową i formularzem zbiorczym</i>

Raport roczny – informacje podstawowe	
Rok	
Typ monitoringu	szczegółowy/zintegrowany
Ekspert	
Dodatkowi eksperci	
Zagrożenia	
Inne wartości przyrodnicze	
Monitoring jest wymagany	Tak/Nie
Uzasadnienie	
Wykonywane działania ochronne	<i>Np. ochrona ścisła, koszenie, podwyższenie poziomu wody, wypas, inne działania renaturalizacyjne</i>
Propozycje wprowadzenia działań ochronnych	<i>Utworzenie nowych form ochrony obszarowej, wprowadzenie ochrony czynnej, propozycje innych działań, które należy przeprowadzić by poprawić stan ochrony siedliska na danym stanowisku</i>
Data kontroli	
Uwagi	
Inne monitoringi	<i>Czy na badanym stanowisku wykonywane są inne monitoringi (jakie)?</i>

Poniższy opis powinien być wynikiem wizji terenowej przeprowadzonej w bieżącym roku;

Ocena poszczególnych parametrów

Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznany (XX)

sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w załączonym pliku „ocena stanu siedliska przyrodniczego”

Stan ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Zdjęcie fitosocjologiczne I	
Współrzędne geograficzne środka, wys. npm, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c, d Jednostka fitosocjologiczna	<p>Gatunki: układ alfabetyczny, skala Br-Bl.: +, 1, 2, 3, 4, 5; (podać tylko ilościowość)</p> <p><i>Współrzędne geograficzne: N Stopnie Minuty Sekundy.00 E Stopnie Minuty Sekundy.00 Np. N 51 22 59.97 E 19 23 01.66</i></p> <p><i>Powierzchnia zdjęcia: 5 x 5 m, ewentualnie w przypadku mniejszych platów = pow. platu</i></p> <p><i>Gatunki: wystarczy sl., lub nawet sp., tak jak się da oznaczyć w terenie, jedynie w przypadku taksonów o dużej wartości przyrodniczej, gatunków charakterystycznych itp. Podawać np. podgatunek lub odmianę. Podajemy przede wszystkim gatunki roślin naczyniowych i mszaków (dla gatunków mszaków niezidentyfikowanych podajemy łączną ilościowość), w miarę możliwości rozpoznania również porosty i wątrobowce.</i></p> <p><i>Ważne: nie ma konieczności wybierania platu jednorodnego fitosocjologicznie! Ponieważ będziemy badać zmiany, mogą to być również platy przejściowe, zaburzone itp. Zdjęcie wykonujemy dokładnie na początku, w środku i na końcu transektu. W przypadku jeśli środkiem transektu biegnie np. ścieżka (będzie tak przykładowo w zaroślach kosodrzewiny) to należy zlokalizować zdjęcie w najbliższym możliwym miejscu po lewej lub prawej (odnotować przy współrzędnych – na lewo lub na prawo od transektu) stronie od punktu wyznaczającego transekt</i></p>

Zdjęcie fitosocjologiczne II					
Współrzędne geograficzne środka, wys. npm, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c, d Jednostka fitosocjologiczna		Gatunki: układ alfabetyczny, jw			
Zdjęcie fitosocjologiczne III					
Współrzędne geograficzne środka, wys. npm, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c, d Jednostka fitosocjologiczna		Gatunki: układ alfabetyczny, jw			
TRANSEKT					
Wskaźniki		Wartość wskaźnika	Opis	Ocena wskaźnika	
Powierzchnia siedliska				FV/U1/U2	
Specyficzna struktura i funkcja	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcje	<i>% powierzchni zajętej przez siedlisko na transekcje (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	FV/U1/U2
	Gatunki charakterystyczne	<i>Lista gatunków charakterystycznych (polska i łacińska nazwa) w poszczególnych warstwach (a,b,c,d) oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	
	Gatunki dominujące	<i>Lista gatunków dominujących w siedlisku (polska i łacińska nazwa) w poszczególnych warstwach (a,b,c,d) oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	<i>% powierzchni transektu zajętej przez wszystkie gatunki mchów oraz procentowy udział pokrycia przez mchy brunatne w stosunku do ilościowości torfowców</i>		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	
	Obce gatunki inwazyjne	<i>Lista gatunków obcych geograficznie i ekologicznie dla siedliska (polska i łacińska nazwa), oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	

	Gatunki ekspansywne roślin zielnych	<i>Lista gatunków (polska i łacińska nazwa), oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	
	Obecność krzewów i podrostu drzew	<i>Lista gatunków (polska i łacińska nazwa), oraz podać przybliżony procent pokrycia transektu dla każdego gatunku oraz sumaryczne pokrycie (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	
	Stopień uwodnienia	<i>Określić głębokość zalegania wody gruntowej, ewentualnie powierzchniowej w okresie letnim (bez użycia sprzętu specjalistycznego), w 5 punktach co 50 m wzdłuż transektu (3 w miejscach wykonania zdjęć fitosocjologicznych, 2 pomiędzy zdjęciami). Optymalnie - na podstawie odczytu z piezometru tj. podanie na jakiej głębokości znajduje się lustro wody w stosunku do powierzchni torfowiska.</i>	<i>Podać symptomy.</i>	FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	
	Pozyskanie torfu	<i>1. Sposób pozyskiwania torfu: przemysłowy/ ręczny 2. Skala pozyskania torfu: szacunek rocznego wydobycia w m3, % powierzchni zniszczonego torfowiska 3. Przedział czasowy, w którym wydobywano torf</i>		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	
	Melioracje odwadniające	<i>1. Istniejąca infrastruktura melioracyjna i jej wpływ na warunki wodne torfowiska 2. Występowanie rowów melioracyjnych, ich głębokość, poziom wody w rowach, a także czy w rowach woda odpływa czy też stagnuje</i>		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane w osobnej tabeli	
Perspektywy ochrony			FV/U1/U2		
Ocena ogólna			Powierzchnia siedliska o różnym stanie zachowania na	FV	x%
				U1	x%
			FV/U1/U2		

	stanowisku	U2	x%	
--	------------	----	----	--

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis

Inne informacje	
Inne wartości przyrodnicze	<i>Inne obserwowane gatunki zwierząt i roślin z załączników Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej: gatunki zagrożone (Czerwona Księga, czerwone listy) i inne rzadkie gatunki (podać liczebność w skali: liczny, średnio liczny, rzadki); inne siedliska przyrodnicze występujące w kompleksie z badanym siedliskiem, inne wyjątkowe walory obszaru</i>
Inne obserwacje	<i>Wszelkie informacje pomocne przy interpretacji wyników np. anomalie pogodowe.</i>
Zarządzanie terenem	<i>Wymienić instytucje, organizacje, podmioty prawne odpowiedzialne za gospodarowanie na tym terenie (np. park narodowy, nadleśnictwo i leśnictwa, RZGW itd.)</i>
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania	<i>Plany ochrony parków i rezerwatów, plany urządzania lasu, programy ochrony przyrody w Lasach Państwowych, projekty renaturalizacji (np. LIFE, Ekofundusz). Wszelkie dokumenty, które mogą mieć znaczenie dla ochrony opisywanego siedliska przyrodniczego na tym obszarze</i>
Prowadzone zabiegi ochronne	<i>Np. ochrona ścisła, koszenie, podwyższenie poziomu wody, wypas, inne działania renaturalizacyjne</i>
Uwagi metodyczne	<i>Wszelkie inne uwagi związane z prowadzonymi pracami. W tym przede wszystkim informacje istotne dla dalszego planowania monitoringu (metodyka prac; wskaźniki, które powinny być badane w monitoringu, regionalnie optymalny czas prowadzenia badań itp.).</i>

Kryteria oceny wskaźników:

Wskaźnik	Ocena		
	FV	U1	U2
Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcje	80 – 100%	50 – 80%	poniżej 50%
Gatunki charakterystyczne	powyżej sześciu gatunków charakterystycznych, lub pokrycie gatunków charakterystycznych na transekcje powyżej 50%	4-6 gatunków charakterystycznych, lub pokrycie na transekcje 20-50%	1-3 gatunki charakterystyczne, pokrycie na transekcje poniżej 20%

Gatunki dominujące	dominują gatunki charakterystyczne dla siedliska, lub brak dominanta lecz przeważają gatunki charakterystyczne	brak wyraźnych dominantów, udział gatunków charakterystycznych dla siedliska 7140 i innych mniej więcej równy	dominują gatunki nie zaliczane do charakterystycznych dla siedliska
Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	całkowite pokrycie mchów - ponad 50%, mchy torfowce zajmują łącznie ponad 70% całkowitej powierzchni zajmowanej przez wszystkie gatunki mchów	całkowite pokrycie mchów w przedziale 20-50%, mchy torfowce zajmują powierzchnię od 20 do 65% całkowitej powierzchni zajmowanej przez wszystkie gatunki mchów	całkowite pokrycie mchów - poniżej 20%, mchy torfowce nie występują lub zajmują co najwyżej łączną powierzchnię do 20% całkowitej powierzchni wszystkich gatunków mchów, zdecydowanie dominują mchy brunatne
Obce gatunki inwazyjne	brak	zajmują do 5% powierzchni	zajmują powyżej 5% powierzchni
Gatunki ekspansywne roślin zielnych	brak, lub pojedyncze	zajmują do 5% powierzchni	zajmują powyżej 5% powierzchni
Obecność krzewów i podrostu drzew	brak lub pojedyncze	udział mniejszy niż 15%	udział większy niż 15%
Stopień uwodnienia	poziom wody mierzony w piezometrze – powyżej, równo lub do 10 cm poniżej powierzchni torfowiska (w praktyce, w trakcie chodzenia po torfowisku woda zawsze widoczna przynajmniej do wysokości podeszwy)	poziom wody mierzony w piezometrze – 10-20 cm poniżej powierzchni torfowiska	poziom wody mierzony w piezometrze – więcej niż 20 cm poniżej powierzchni torfowiska
Pozyskanie torfu	brak pozyskania torfu, jeżeli w przeszłości (powyżej 30 lat) to na niewielką skalę (do 5% torfowiska), słabo zauważalne w terenie ślady pozyskiwania w przeszłości	torf pozyskiwany w przeszłości na znacznie większą skalę (powyżej 5% powierzchni torfowiska), wyraźnie widoczne ślady pozyskiwania, obecnie brak pozyskiwania lub pozyskiwanie sporadyczne i na	pozyskiwanie torfu na dużą skalę przez miejscową ludność lub pozyskanie przemysłowe

		bardzo małą skalę	
Melioracje odwadniające	brak sieci rowów i kanałów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej odwadniających torfowisko bądź infrastruktura melioracyjna w wystarczającym stopniu „zneutralizowana” na skutek podjętych działań ochronnych (zasypywanie rowów, budowa zastawek itp.)	sieć rowów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury w niewielkim stopniu oddziałuje na warunki wodne torfowiska z uwagi na brak konserwacji, częściowe uszkodzenie oraz naturalne zarastanie rowów bądź też podejmowane działania ochronne np. budowę zastawek, zasypywanie rowów itp.	istniejąca infrastruktura melioracyjna wyraźnie pogarsza warunki wodne torfowiska

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego dla obszaru	
Kod siedliska przyrodniczego	7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>) <i>Dopisać kody i nazwy obserwowanych podtypów (wg poradników na http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/pl/poradnik.php)</i>
Kod obszaru	<i>Wypełnia IOP</i>
Nazwa obszaru	<i>Nazwa obszaru monitorowanego (zgodnie z umową)</i>
Obszary chronione, na których odnotowano siedlisko w tym obszarze	<i>(Natura 2000, rezerваты przyrody, parki narodowe i krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, ochrona strefowa gniazd itd.)</i>
Powiązane stanowiska	<i>Wymienić nazwy stanowisk, dla których sporządzono formularze cząstkowe</i>
Obserwator	<i>Imię i nazwisko eksperta lokalnego odpowiedzialnego za ten obszar (wg umowy)</i>
Daty obserwacji	<i>Daty wszystkich obserwacji (zgodne z formularzami cząstkowymi)</i>
Data wypełnienia	<i>Data wypełnienia formularza przez eksperta lokalnego</i>
Data wpisania	<i>Data wpisania do bazy danych - wypełnia IOP</i>
Data zatwierdzenia	<i>Data zatwierdzenia przez osobę upoważnioną - wypełnia IOP</i>
Zbiorowiska roślinne	<i>Wymienić wszystkie zbiorowiska charakteryzujące siedlisko przyrodnicze w tym obszarze</i>
Współrzędne geograficzne	<i>Wymienić współrzędne geograficzne (GPS) wszystkich badanych stanowisk</i>
Wysokość n.p.m.	<i>Wymienić wysokości n.p.m. wszystkich badanych stanowisk. Ewentualnie też zakres wysokościowy występowania siedliska w obszarze (szczególnie w obszarach górskich i podgórskich)</i>
Opis siedliska w obszarze	<i>Syntetyczne informacje o rozmieszczeniu, zróżnicowaniu, topografii, rzeźbie terenu, dotychczasowych badaniach i inne istotne fakty nieopisane w pozostałych polach</i>

Poniższy opis powinien być eksperckim podsumowaniem obserwacji poczynionych na poszczególnych stanowiskach; oraz innych informacji – dane źródłowe, informacje ustne (także spoza badanych stanowisk).

*Ocena poszczególnych parametrów
Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznaną (XX)*

sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w załączonym pliku „ocena stanu siedliska przyrodniczego”

Stan ochrony siedliska przyrodniczego w obszarze				
Parametr		Opis stanu siedliska w obszarze		Ocena
Powierzchnia siedliska w obszarze Stabilna (równowaga dynamiczna lub wzrost) ORAZ brak znaczących zmian w strukturze przestrzennej siedliska w obszarze		<i>zwrócić szczególną uwagę na fragmentację siedliska</i>		FV-U1-U2-XX
Specyficzna struktura i funkcje (łącznie z typowymi gatunkami)	Gatunki charakterystyczne			FV-U1-U2-XX
	Gatunki dominujące			FV-U1-U2-XX
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów			FV-U1-U2-XX
	Obce gatunki inwazyjne			FV-U1-U2-XX
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych			FV-U1-U2-XX
	Obecność krzewów i podrostu drzew	<i>wierzba, brzoza, sosna</i>		FV-U1-U2-XX
	Stopień uwodnienia			FV-U1-U2-XX
	Pozyskanie torfu			FV-U1-U2-XX
	Melioracje odwadniające			FV-U1-U2-XX
Perspektywy ochrony				FV-U1-U2-XX
Ocena globalna				FV-U1-U2-XX

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
Zarządzanie terenem		<i>Wymienić instytucje, organizacje, podmioty prawne odpowiedzialne za gospodarowanie na tym terenie (np. park narodowy, nadleśnictwo i leśnictwa, RZGW itd.</i>		
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania		<i>Plany ochrony parków i rezerwatów, Planu urządzania lasu, programy ochrony przyrody w LP, projekty renaturalizacji (np. LIFE, Ekofundusz). Wszelkie dokumenty, które mogą mieć znaczenie dla ochrony opisywanego siedliska przyrodniczego na tym obszarze</i>		

Inne informacje	
Zagrożenia	<i>Syntetyczny opis zagrożeń, które wpływają i mogą potencjalnie wpływać na stan zachowanie siedliska w danych obszarze (np. planowane inwestycje, zmiany w zarządzaniu, wzrastająca presja urbanizacyjna, inne istotne informacje związane z zagrożeniami nie ujęte w tabeli „działalność człowieka”)</i>
Inne wartości przyrodnicze	<i>Obserwowane gatunki zwierząt i roślin z załączników Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej; gatunki zagrożone (Czerwona Księga) i inne rzadkie; inne siedliska</i>

	<i>przyrodnicze występujące w kompleksie z badanym siedliskiem; inne wyjątkowe walory</i>
Propozycje założenia stałych powierzchni w monitoringu szczegółowym	<i>Nazwa/współrzędne geograficzne Na powierzchniach będą prowadzone w dalszych latach szczegółowe badania botaniczne, fitosocjologiczne, hydrologiczne, gleboznawcze itp. Powierzchnie powinny zostać wyznaczone na stanowiskach, gdzie następuje degradacja siedliska przyrodniczego. Badania będą miały na celu szczegółowy opis wpływu opisanych zagrożeń na procesy ekologiczne, określenie przyczyn pogorszenia stanu siedliska przyrodniczego oraz wybranie optymalnego sposobu ochrony siedliska</i>
Propozycje założenia stałych powierzchni referencyjnych	<i>Nazwa/współrzędne geograficzne Na powierzchniach będą prowadzone w dalszych latach szczegółowe badania botaniczne, fitosocjologiczne, hydrologiczne, gleboznawcze itp. Powierzchnie powinny zostać wyznaczone na stanowiskach, gdzie siedlisko przyrodnicze zostało najlepiej zachowane i ma najlepsze perspektywy ochrony. Powierzchnie referencyjne powinny prezentować pełen zestaw cech charakterystycznych i w dalszych pracach monitoringowych stanowić „wzór”, do którego powinniśmy dążyć chroniąc siedliska przyrodnicze w innym miejscach</i>
Inne uwagi	<i>Wszelkie inne uwagi związane z prowadzonymi pracami. W tym przede wszystkim informacje istotne dla dalszego planowania monitoringu (metodyka prac; wskaźniki, które powinny być badane w monitoringu szczegółowych, optymalny czas prowadzenia badań itp)</i>

7230 - torfowiska alkaliczne (według Koczur A., 2012: 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk. W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część III. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.): 137-151. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.)

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Stanowisko – informacje podstawowe	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak turzycowisk i mechowisk <i>Dopisać kod i nazwę obserwowanego podtypu (wg poradników na http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/pl/poradnik.php)</i>
Nazwa stanowiska	<i>Nazwa stanowiska monitorowanego</i>
Typ stanowiska	referencyjne/badawcze
Zbiorowiska roślinne	<i>Wymienić wszystkie zbiorowiska charakteryzujące siedlisko przyrodnicze w tym obszarze</i>
Opis siedliska na stanowisku	<i>Syntetyczne informacje o rozmieszczeniu, zróżnicowaniu, oraz topografii, rzeźbie terenu</i>
Powierzchnia płatów siedliska	<i>Powierzchnia łączna płatu/płatów siedliska, w którym zlokalizowany jest transekt (w hektarach)</i>
Obszary chronione, na których znajduje się stanowisko	<i>(Natura 2000, rezerваты przyrody, parki narodowe i krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, ochrona strefowa gniazd, chronione ujęcia wód itd.)</i>
Zarządzający terenem	<i>Wymienić instytucje, organizacje, podmioty prawne odpowiedzialne za gospodarowanie na tym terenie (np. park narodowy, nadleśnictwo i leśnictwa, RZGW itd.)</i>
Współrzędne geograficzne	<i>Wpisać współrzędne geograficzne początku, środka i końca transektu</i>
Wymiary transektu	<i>Standardowo: 10 m * 200 m. Wyjątkowo, jeśli wynika to z punktowego, nieciągłego rozmieszczenia siedliska to transekt można zastąpić powierzchnią prostokątną dowolnych wymiarów (wówczas podać) równą 20 aom (0,2 ha)</i>
Wysokość npm	<i>Wysokość minimalna i maksymalna</i>
Nazwa obszaru	<i>Nazwa obszaru zgodnie z umową i formularzem zbiorczym</i>

Raport roczny – informacje podstawowe	
Rok	
Typ monitoringu	szczegółowy/zintegrowany
Koordynator	
Dodatkowi koordynatorzy	
Zagrożenia	
Inne wartości przyrodnicze	
Monitoring jest wymagany	Tak/Nie
Uzasadnienie	
Wykonywane działania ochronne	<i>Np. ochrona ścisła, koszenie, podwyższenie poziomu wody, wypas, inne działania renaturalizacyjne</i>
Propozycje wprowadzenia działań ochronnych	<i>Utworzenie nowych form ochrony obszarowej, wprowadzenie ochrony czynnej, propozycje innych działań, które należy przeprowadzić by poprawić stan ochrony siedliska na danym stanowisku</i>
Data kontroli	
Uwagi	

Poniższy opis powinien być wynikiem wizji terenowej przeprowadzonej w bieżącym roku;

Ocena poszczególnych parametrów

Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznan (XX)

sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w załączonym pliku „ocena stanu siedliska przyrodniczego”

Stan ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Zdjęcie fitosocjologiczne I	
Współrzędne geograficzne środka, wys. npm, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c, d Jednostka fitosocjologiczna	Gatunki: układ alfabetyczny, skala Br-BI.: +, 1, 2, 3, 4, 5; (podać tylko ilościowość) <i>Współrzędne geograficzne: N Stopnie Minuty Sekundy.00 E Stopnie Minuty Sekundy.00 Np. N 51 22 59.97 E 19 23 01.66</i> <i>Powierzchnia zdjęcia: 5 x 5 m, ewentualnie w przypadku mniejszych płatów = pow. płatu</i> <i>Gatunki: wystarczy sl., lub nawet sp., tak jak się da oznaczyć w terenie, jedynie w przypadku taksonów o dużej wartości przyrodniczej, gatunków charakterystycznych itp. Podawać np. podgatunek lub odmianę. Podajemy przede wszystkim gatunki roślin naczyniowych i mszaków (dla gatunków mszaków niezidentyfikowanych podajemy łączną ilościowość), w miarę możliwości rozpoznania również porosty i wątrobowce.</i> <i>Ważne: nie ma konieczności wybierania płatu jednorodnego fitosocjologicznie! Ponieważ będziemy badać zmiany, mogą to być również płaty przejściowe, zaburzone itp. Zdjęcie wykonujemy dokładnie na początku, w środku i na końcu transektu. W przypadku jeśli środkiem transektu biegnie np. ścieżka (będzie tak przykładowo w zaroślach kosodrzewiny) to należy zlokalizować zdjęcie w najbliższym możliwym miejscu po lewej lub prawej (odnotować przy współrzędnych – na lewo lub na prawo od transektu) stronie od punktu wyznaczającego transekt</i>
Zdjęcie fitosocjologiczne II	
Współrzędne geograficzne środka, wys. npm, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c, d Jednostka fitosocjologiczna	Gatunki: układ alfabetyczny, jw
Zdjęcie fitosocjologiczne III	

Współrzędne geograficzne środka, wys. npm, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c, d Jednostka fitosocjologiczna		Gatunki: układ alfabetyczny, jw			
TRANSEKT					
Wskaźniki		Wartość wskaźnika	Opis	Ocena wskaźnika	
Powierzchnia siedliska				FV/U1/U2	
Specyficzna struktura i funkcja	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcje	<i>% powierzchni zajętej przez siedlisko na transekcje (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX Ocena wskaźnika jest ekspercka – dopiero na tej podstawie „wykalibrujemy” wartości wskaźników dla poszczególnych ocen	
	Gatunki charakterystyczne	<i>Lista gatunków charakterystycznych (polska i łacińska nazwa) w poszczególnych warstwach (a,b,c,d) oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX	
	Gatunki dominujące	<i>Lista gatunków dominujących w siedlisku (polska i łacińska nazwa) w poszczególnych warstwach (a,b,c,d) oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX	
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	<i>% powierzchni transektu zajętej przez wszystkie gatunki mchów oraz procentowy udział pokrycia przez mchy brunatne w stosunku do ilościowości torfowców</i>		FV/U1/U2 /XX Kryteria oceny podane poniżej tabeli	
	Obce gatunki inwazyjne	<i>Lista gatunków obcych geograficznie i ekologicznie dla siedliska (polska i łacińska nazwa), oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów) FV – brak U1 – zajmują do 5% powierzchni U2 – zajmują powyżej 5% powierzchni</i>		FV/U1/U2/XX	
					FV/U1/U2

	Gatunki ekspansywne roślin zielnych	<p><i>Lista gatunków (polska i łacińska nazwa), oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i> <i>FV – brak</i> <i>U1 – zajmują do 5% powierzchni</i> <i>U2 – zajmują powyżej 5% powierzchni</i></p>		FV/U1/U2/XX	
	Występowanie trawertynów	<i>Liczne/nieliczne/brak</i>		FV/U1/U2/XX	
	pH	<p><i>Pomiar przy pomocy pH-metru polowego lub metodą Heliga, pomiar powierzchniowej warstwy torfu</i> <i>FV – powyżej 7</i> <i>U1 – 6-7</i> <i>U2 – poniżej 6</i></p>		FV/U1/U2/XX	
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew	<p><i>Lista gatunków (polska i łacińska nazwa), oraz podać przybliżony procent pokrycia transektu dla każdego gatunku oraz sumaryczne pokrycie (w dziesiątkach procentów)</i> <i>FV - brak lub pojedyncze</i> <i>U1 – udział mniejszy niż 10%</i> <i>U2 – udział większy niż 10%</i></p>		FV/U1/U2/XX	
	Stopień uwodnienia	<p><i>Określić głębokość zalegania wody gruntowej, ewentualnie powierzchniowej w okresie letnim (bez użycia sprzętu specjalistycznego), w 5 punktach co 50 m wzdłuż transektu (3 w miejscach wykonania zdjęć fitosocjologicznych, 2 pomiędzy zdjęciami). Optymalnie - na podstawie odczytu z piezometru tj. podanie na jakiej głębokości znajduje się lustro wody w stosunku do powierzchni torfowiska.</i></p>	<p><i>Podać symptomy. Zarówno zbyt niski jak i zbyt wysoki poziom wody może być niekorzystny.</i></p>	FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane poniżej tabeli	

	Pozyskanie torfu	1. Sposób pozyskiwania torfu: przemysłowy/ ręczny 2. Skala pozyskania torfu: szacunek rocznego wydobycia w m3, % powierzchni zniszczonego torfowiska 3. Przedział czasowy, w którym wydobywano torf		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane poniżej tabeli							
	Melioracje odwadniające	1. Istniejąca infrastruktura melioracyjna i jej wpływ na warunki wodne torfowiska 2. Występowanie rowów melioracyjnych, ich głębokość, poziom wody w rowach, a także czy w rowach woda odpływa czy też stagnuje		FV/U1/U2/XX Kryteria oceny podane poniżej tabeli							
Perspektywy ochrony				FV/U1/U2							
Ocena ogólna			Powierzchnia siedliska o różnym stanie zachowania na stanowisku	<table border="1"> <tr> <td>FV</td> <td>x%</td> </tr> <tr> <td>U1</td> <td>x%</td> </tr> <tr> <td>U2</td> <td>x%</td> </tr> </table>	FV	x%	U1	x%	U2	x%	FV/U1/U2
FV	x%										
U1	x%										
U2	x%										

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis

Kryteria oceny wskaźników:

Pokrycie i struktura gatunkowa mchów

FV - całkowite pokrycie mchów - ponad 50%, mchy brunatne zajmują łącznie ponad 70% całkowitej powierzchni zajmowanej przez wszystkie gatunki mchów

U1 - całkowite pokrycie mchów w przedziale 20-50%, mchy brunatne zajmują powierzchnię od 20 do 65% całkowitej powierzchni zajmowanej przez wszystkie gatunki mchów

U2 - całkowite pokrycie mchów - poniżej 20%, mchy brunatne nie występują lub zajmują co najwyżej łączną powierzchnię do 20% całkowitej powierzchni wszystkich gatunków mchów, zdecydowanie dominują torfowce

Stopień uwodnienia

FV - poziom wody mierzony w piezometrze – do 2 cm powyżej, równo lub do 10 cm poniżej powierzchni torfowiska (w praktyce, w trakcie chodzenia po torfowisku woda zawsze widoczna przynajmniej do wysokości podeszwy)

U1 - poziom wody mierzony w piezometrze – 2-10 cm powyżej lub 10-20 cm poniżej powierzchni torfowiska

U2 - poziom wody mierzony w piezometrze – ponad 10 cm powyżej lub więcej niż 20 cm poniżej powierzchni torfowiska

Pozyskanie torfu

FV - brak pozyskania torfu, jeżeli w przeszłości (powyżej 30 lat) to na niewielką skalę (do 5% torfowiska), słabo zauważalne w terenie ślady pozyskiwania w przeszłości

U1 - torf pozyskiwany w przeszłości na znacznie większą skalę (powyżej 5% powierzchni torfowiska), wyraźnie widoczne ślady pozyskiwania, obecnie brak pozyskiwania lub pozyskiwanie sporadyczne i na bardzo małą skalę

U2 - pozyskiwanie torfu na dużą skalę przez miejscową ludność lub pozyskanie przemysłowe

Melioracje odwadniające

FV - brak sieci rowów i kanałów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej odwadniających torfowisko bądź infrastruktura melioracyjna w wystarczającym stopniu „zneutralizowana” na skutek podjętych działań ochronnych (zasypywanie rowów, budowa zastawek itp.)

U1 - sieć rowów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury w niewielkim stopniu oddziałuje na warunki wodne torfowiska z uwagi na brak konserwacji, częściowe uszkodzenie oraz naturalne zarastanie rowów bądź też podejmowane działania ochronne np. budowę zastawek, zasypywanie rowów itp.

U2 - istniejąca infrastruktura melioracyjna wyraźnie pogarsza warunki wodne torfowiska

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego dla obszaru	
Kod siedliska przyrodniczego	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak turzycowisk i mechowisk <i>Dopisać kody i nazwy obserwowanych podtypów (wg poradników na http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/pl/poradnik.php)</i>
Kod obszaru	<i>Wypełnia IOP</i>
Nazwa obszaru	<i>Nazwa obszaru monitorowanego (zgodnie z umową)</i>
Obszary chronione, na których odnotowano siedlisko w tym obszarze	<i>(Natura 2000, rezerваты przyrody, parki narodowe i krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, ochrona strefowa gniazd itd.)</i>
Powiązane stanowiska	<i>Wymienić nazwy stanowisk, dla których sporządzono formularze cząstkowe</i>
Obserwator	<i>Imię i nazwisko eksperta lokalnego odpowiedzialnego za ten obszar (wg umowy)</i>
Daty obserwacji	<i>Daty wszystkich obserwacji (zgodne z formularzami cząstkowymi)</i>
Data wypełnienia	<i>Data wypełnienia formularza przez eksperta lokalnego</i>
Data wpisania	<i>Data wpisania do bazy danych - wypełnia IOP</i>
Data zatwierdzenia	<i>Data zatwierdzenia przez osobę upoważnioną - wypełnia IOP</i>
Zbiorowiska roślinne	<i>Wymienić wszystkie zbiorowiska charakteryzujące siedlisko przyrodnicze w tym obszarze</i>
Współrzędne geograficzne	<i>Wymienić współrzędne geograficzne (GPS) wszystkich badanych stanowisk</i>
Wysokość n.p.m.	<i>Wymienić wysokości n.p.m. wszystkich badanych stanowisk. Ewentualnie też zakres wysokościowy występowania siedliska w obszarze (szczególnie w obszarach górskich i podgórskich)</i>
Opis siedliska w obszarze	<i>Syntetyczne informacje o rozmieszczeniu, zróżnicowaniu, topografii, rzeźbie terenu, dotychczasowych badaniach i inne istotne fakty nieopisane w pozostałych polach</i>

Poniższy opis powinien być eksperckim podsumowaniem obserwacji poczynionych na poszczególnych stanowiskach; oraz innych informacji – dane źródłowe, informacje ustne (także spoza badanych stanowisk).

Ocena poszczególnych parametrów

Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznan (XX)

sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w załączonym pliku „ocena stanu siedliska przyrodniczego”

Stan ochrony siedliska przyrodniczego w obszarze				
Parametr		Opis stanu siedliska w obszarze		Ocena
Powierzchnia siedliska w obszarze Stabilna (równowaga dynamiczna lub wzrost) ORAZ brak znaczących zmian w strukturze przestrzennej siedliska w obszarze		<i>zwrócić szczególną uwagę na fragmentację siedliska</i>		FV-U1-U2-XX
Specyficzna struktura i funkcje (łącznie z typowymi gatunkami)	Gatunki charakterystyczne			FV-U1-U2-XX
	Gatunki inwazyjne i ekspansywne			FV-U1-U2-XX
	Odpowiednie uwodnienie			FV-U1-U2-XX
	Zakres pH			FV-U1-U2-XX
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów			FV-U1-U2-XX
	Pozyskanie torfu			FV-U1-U2-XX
	Melioracje odwadniające			FV-U1-U2-XX
	Obecność krzewów i drzew na torfowiskach	<i>wierzba, brzoza, sosna</i>		FV-U1-U2-XX
Perspektywy ochrony				FV-U1-U2-XX
Ocena globalna				FV-U1-U2-XX

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
Zarządzanie terenem		<i>Wymienić instytucje, organizacje, podmioty prawne odpowiedzialne za gospodarowanie na tym terenie (np. park narodowy, nadleśnictwo i leśnictwa, RZGW itd.</i>		
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania		<i>Plany ochrony parków i rezerwatów, Planu urządzania lasu, programy ochrony przyrody w LP, projekty renaturalizacji (np. LIFE, Ekofundusz). Wszelkie dokumenty, które mogą mieć znaczenie dla ochrony opisywanego siedliska przyrodniczego na tym obszarze</i>		

Inne informacje	
Zagrożenia	<i>Syntetyczny opis zagrożeń, które wpływają i mogą potencjalnie wpływać na stan zachowanie siedliska w danych obszarze (np. planowane inwestycje, zmiany w zarządzaniu, wzrastająca presja urbanizacyjna, inne istotne informacje związane z zagrożeniami nie ujęte w tabeli „działalność człowieka”)</i>
Inne wartości przyrodnicze	<i>Obserwowane gatunki zwierząt i roślin z załączników Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej; gatunki zagrożone (Czerwona Księga) i inne rzadkie; inne siedliska przyrodnicze występujące w kompleksie z badanym siedliskiem; inne wyjątkowe walory</i>

Propozycje założenia stałych powierzchni w monitoringu szczegółowym	<p><i>Nazwa/współrzędne geograficzne</i> <i>Na powierzchniach będą prowadzone w dalszych latach szczegółowe badania botaniczne, fitosocjologiczne, hydrologiczne, gleboznawcze itp.</i></p> <p><i>Powierzchnie powinny zostać wyznaczone na stanowiskach, gdzie następuje degradacja siedliska przyrodniczego. Badania będą miały na celu szczegółowy opis wpływu opisanych zagrożeń na procesy ekologiczne, określenie przyczyn pogorszenia stanu siedliska przyrodniczego oraz wybranie optymalnego sposobu ochrony siedliska</i></p>
Propozycje założenia stałych powierzchni referencyjnych	<p><i>Nazwa/współrzędne geograficzne</i> <i>Na powierzchniach będą prowadzone w dalszych latach szczegółowe badania botaniczne, fitosocjologiczne, hydrologiczne, gleboznawcze itp.</i></p> <p><i>Powierzchnie powinny zostać wyznaczone na stanowiskach, gdzie siedlisko przyrodnicze zostało najlepiej zachowane i ma najlepsze perspektywy ochrony. Powierzchnie referencyjne powinny prezentować pełen zestaw cech charakterystycznych i w dalszych pracach monitoringowych stanowić „wzór”, do którego powinniśmy dążyć chroniąc siedliska przyrodnicze w innym miejscach</i></p>
Inne uwagi	<p><i>Wszelkie inne uwagi związane z prowadzonymi pracami. W tym przede wszystkim informacje istotne dla dalszego planowania monitoringu (metodyka prac; wskaźniki, które powinny być badane w monitoringu szczegółowych, optymalny czas prowadzenia badań itp)</i></p>

9110-3 – ubogie jedliny (według Świerkosz K. Reczyńska K., 2015: 9110 – kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych - część czwarta (materiały niepublikowane)

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku		
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	9110 kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion)	
Nazwa obszaru		
Nazwa stanowiska		
Obszary chronione, na których znajduje się stanowisko		
Współrzędne geograficzne	Początek: Środek: Koniec:	
Wysokość n.p.m.		
Opis siedliska przyrodniczego na stanowisku		
Zbiorowiska roślinne		
Powierzchnia płatów siedliska		
Wymiary transektu		
Obserwator		
Daty obserwacji		
Data wypełnienia		
Stan ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku		
Parametry i wskaźniki	Wartość wskaźnika	Ocena wskaźnika
Powierzchnia siedliska		
Specyficzna struktura i funkcja	Charakterystyczna kombinacja florystyczna fitocenoz (*)	

	Inwazyjne gatunki obce w podszycie i runie (*)			
	Ekspansywne gatunki rodzime w runie (*)			
	Struktura pionowa i przestrzenna roślinności			
	Wiek drzewostanu (udział starodrzewu) (*)			
	Naturalne odnowienie drzewostanu			
	Gatunki obce w drzewostanie (*)			
	Martwe drewno (łącznie zasoby)			
	Martwe drewno wielkowymiarowe (*)			
	Mikrosiedliska drzewne (drzewa biocenotyczne)			
	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna			
	Inne zniekształcenia antropogeniczne			
Perspektywy ochrony				
Ocena ogólna		FV		
Powierzchnia siedliska o różnym stanie zachowania na stanowisku			F V	%
			U 1	%
			U 2	%

Zdjęcie fitosocjologiczne I	
Współrzędne geograficzne środką, wys. n.p.m, Powierzchnia zdjęcia,	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja

nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne II	
Współrzędne geograficzne środka, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne III	
Współrzędne geograficzne środka, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:

Działalność człowieka i inne zagrożenia				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis

Karta oceny stanu siedliska przyrodniczego dla obszaru	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	9110 Kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion)
Nazwa obszaru	
Powiązane stanowiska	
Obserwator	
Daty obserwacji	
Data wypełnienia	
Zbiorowiska roślinne w ramach siedliska	
Wysokość n.p.m.	
Opis siedliska w obszarze	

Poniższy opis powinien być eksperckim podsumowaniem obserwacji poczynionych na poszczególnych stanowiskach, a także innych aktualnych obserwacji poczynionych poza opisanymi stanowiskami; oraz innych informacji – dane źródłowe, informacje ustne od innych badaczy, zarządzających terenem itp. (także spoza badanych stanowisk) – uwaga nie należy podawać danych niesprawdzonych, niepewnych lub też nieaktualnych
Ocena poszczególnych parametrów: Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznan (XX). Sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w kluczu dołączonym do „karty oceny na stanowisku”

Stan ochrony siedliska przyrodniczego w obszarze Opis odnosi się do całych zasobów siedliska w obszarze Natura 2000

Wskaźniki		Co wpisać	Opis	Ocena wskaźnika (wpisać FV-U1-U2-XX)	
Powierzchnia	Zasoby siedliska w obszarze	Podać powierzchnię w ha (najlepsze dostępne oszacowanie) albo jej oszacowanie od-do. Podać źródło informacji Skomentować oszacowania z SDF oraz z inwentaryzacji leśnej. Oceniając, odnieść do „powierzchni referencyjnej w obszarze”			
	Trend powierzchni siedliska	Opisać i oszacować. Chodzi o trendy aktualne, nie o dawniejsze. Podać przyczyny zmian.			
	Fragmentacja	Opisać i ocenić fragmentację w ramach potencjalnych biochor. Izolowanego rozmieszczenia potencjalnych biochor nie traktować jako fragmentacji			
Specyficzna struktura i funkcja	Charakterystyczna kombinacja florystyczna fitocenozy (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Inwazyjne gatunki obce w podszycie i runie (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Ekspansywne gatunki rodzime w runie (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Struktura pionowa i przestrzenna roślinności	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Wiek drzewostanu (udział starodrzewu) (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			

	Naturalne odnowienie drzewostanu	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Gatunki obce w drzewostanie (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Martwe drewno (łącznie zasoby)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Martwe drewno wielkowymiarowe (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Mikrosiedliska drzewne (drzewa biocenotyczne)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Inne zniekształcenia antropogeniczne	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Szanse zachowania w przyszłości Zasoby siedliska w obszarze	Wymienić znane zagrożenia. Ocenić szanse zachowania, jeżeli będą kontynuowane obecnie rysujące się trendy. Nie brać tu pod uwagę „potencjalnych możliwości”, ale brać pod uwagę już podjęte inicjatywy ochrony			

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis
i				

		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
Zarządzanie terenem				
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania				
Wykonywane działania ochronne i ocena ich skuteczności				
Propozycje wprowadzenia działań ochronnych				
Inne informacje				
Zagrożenia				
Inne wartości przyrodnicze				
Propozycje stanowisk badawczych w monitoringu szczegółowym				
Propozycje stanowisk referencyjnych w monitoringu szczegółowym				
Inne uwagi				

9130- żyzne buczyny (Pawlaczyk P., 2015: 9130 – żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych - część czwarta (materiały niepublikowane)

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku				
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego		9130 żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion)		
Nazwa obszaru				
Nazwa stanowiska				
Obszary chronione, na których znajduje się stanowisko				
Współrzędne geograficzne		Początek: Środek: Koniec:		
Wysokość n.p.m.				
Opis siedliska przyrodniczego na stanowisku				
Zbiorowiska roślinne				
Powierzchnia płatów siedliska				
Wymiary transektu				
Obserwator				
Daty obserwacji				
Data wypełnienia				
Stan ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku				
Parametry i wskaźniki		Wartość wskaźnika		Ocena wskaźnika
Powierzchnia siedliska				FV
Specyficzna struktura i funkcja	Charakterystyczna kombinacja florystyczna			

	runa*			
	Skład drzewostanu*			
	Struktura pionowa i przestrzenna fitocenozy			
	Naturalne odnowienie drzewostanu			
	Gatunki obce w drzewostanie			
	Inwazyjne gatunki obce w podszybie i runie			
	Martwe drewno (łącznie zasoby)			
	Martwe drewno grubowymiarowe			
	Mikrosiedliska drzewne (drzewa biocenotyczne)			
	Inne zniekształcenia w tym zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna			
	Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)			
Perspektywy ochrony				

Ocena ogólna			
Powierzchnia siedliska o różnym stanie zachowania na stanowisku	F		
	V		
	U		
	1		
	2		

Zdjęcie fitosocjologiczne I	
Współrzędne geograficzne środka, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne II	
Współrzędne geograficzne środka, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne III	
Współrzędne geograficzne środka, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:

Działalność człowieka i inne zagrożenia				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis

Karta oceny stanu siedliska przyrodniczego dla obszaru	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i>, <i>Galio odorati-Fagenion</i>)
Nazwa obszaru	
Powiązane stanowiska	
Obserwator	
Daty obserwacji	
Data wypełnienia	
Zbiorowiska roślinne w ramach siedliska	

Wysokość n.p.m.	
Opis siedliska w obszarze	

*Poniższy opis powinien być eksperckim podsumowaniem obserwacji poczynionych na poszczególnych stanowiskach, a także innych aktualnych obserwacji poczynionych poza opisanymi stanowiskami; oraz innych informacji – dane źródłowe, informacje ustne od innych badaczy, zarządzających terenem itp. (także spoza badanych stanowisk) – uwaga nie należy podawać danych niesprawdzonych, niepewnych lub też nieaktualnych
Ocena poszczególnych parametrów: Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznan (XX). Sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w kluczu dołączonym do „karty oceny na stanowisku”*

Stan ochrony siedliska przyrodniczego w obszarze					
Opis odnosi się do całych zasobów siedliska w obszarze Natura 2000					
Wskaźniki		Co wpisać	Opis	Ocena wskaźnika (wpisać FV-U1-U2-XX)	
Powierzchnia	Zasoby siedliska w obszarze	Podać powierzchnię w ha (najlepsze dostępne oszacowanie) albo jej oszacowanie od-do. Podać źródło informacji Skomentować oszacowania z SDF oraz z inwentaryzacji leśnej. Oceniając, odnieść do „powierzchni referencyjnej w obszarze”			
	Trend powierzchni siedliska	Opisać i oszacować. Chodzi o trendy aktualne, nie o dawniejsze. Podać przyczyny zmian.			
	Fragmentacja	Opisać i ocenić fragmentację w ramach potencjalnych biochor. Izolowanego rozmieszczenia potencjalnych biochor nie traktować jako fragmentacji			
Specyficzna struktura i funkcja	Charakterystyczna kombinacja florystyczna runa*	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Skład drzewostanu*	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			

Struktura pionowa i przestrzenna fitocenozy	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Naturalne odnowienie drzewostanu	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Gatunki obce w drzewostanie	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Inwazyjne gatunki obce w podszybie i runie	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Martwe drewno (łącznie zasoby)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Martwe drewno grubowymiarowe	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Mikrosiedliska drzewne (drzewa biocenotyczne)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Inne zniekształcenia w tym zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			

Szanse zachowania w przyszłości Zasoby siedliska w obszarze	Wymienić znane zagrożenia. Ocenić szanse zachowania, jeżeli będą kontynuowane obecnie rysujące się trendy. Nie brać tu pod uwagę „potencjalnych możliwości”, ale brać pod uwagę już podjęte inicjatywy ochrony		
--	--	--	--

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
Zarządzanie terenem				
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania				
Wykonywane działania ochronne i ocena ich skuteczności				
Propozycje wprowadzenia działań ochronnych				
Inne informacje				
Zagrożenia				
Inne wartości przyrodnicze				
Propozycje stanowisk badawczych w monitoringu szczegółowym				
Propozycje stanowisk referencyjnych w monitoringu szczegółowym				
Inne uwagi				

91D0 - bory bagienne (według Pawlaczyk P., 91D0 Bory i lasy bagienne. W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część I. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.) (wraz z modyfikacją z 2012 roku).: 216-235. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.)

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	91D0 Bory i lasy bagienne <i>Dopisać kod i nazwę obserwowanego podtypu (wg poradników na http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/pl/poradnik.php)</i>
Nazwa obszaru	<i>Nazwa obszaru zgodnie z umową i formularzem zbiorczym</i>
Nazwa stanowiska	<i>Nazwa stanowiska monitorowanego</i>
Typ stanowiska	referencyjne/badawcze
Obszary chronione, na których znajduje się stanowisko	<i>(Natura 2000, rezerваты przyrody, parki narodowe i krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, ochrona strefowa gniazd, chronione ujęcia wód itd.)</i>

Obserwator	<i>Imię i nazwisko eksperta lokalnego odpowiedzialnego za ten obszar (wg umowy), ewentualnie dopisać inne osoby biorące udział w wizji lokalnej</i>
Data obserwacji	<i>Data wizji lokalnej</i>
Data wypełnienia	<i>Data wypełnienia formularza przez eksperta lokalnego</i>
Zbiorowiska roślinne wg. zdjęć fitosocjologicznych oraz inne stwierdzone na transekcji	
Powierzchnia łączna płatu/płatów siedliska, w którym zlokalizowany jest transekt	
Opis siedliska na stanowisku	<i>Syntetyczne informacje o rozmieszczeniu, zróżnicowaniu, oraz topografii, rzeźbie terenu</i>

Poniższy opis powinien być wynikiem wizji terenowej przeprowadzonej w bieżącym roku;

Ocena poszczególnych parametrów

Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznan (XX)

Sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w załączonym pliku „ocena stanu siedliska przyrodniczego”

Stan ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku	
Zdjęcie fitosocjologiczne I	
Współrzędne geograficzne środka, wys. npm, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c, d Jednostka fitosocjologiczna	<p style="text-align: center;">Gatunki: układ alfabetyczny, skala Br-BI.: +, 1, 2, 3, 4, 5; (podać tylko ilościowość)</p> <p><i>Współrzędne geograficzne: N Stopnie Minuty Sekundy.00 E Stopnie Minuty Sekundy.00 Np. N 51 22 59.97 E 19 23 01.66</i></p> <p><i>Powierzchnia zdjęcia: 10 x 10 m, ewentualnie w przypadku mniejszych płatów = pow. płatu</i></p> <p><i>Gatunki: wystarczy sl., lub nawet sp., tak jak się da oznaczyć w terenie, jedynie w przypadku taksonów o dużej wartości przyrodniczej, gatunków charakterystycznych itp. podawać np. podgatunek lub odmianę.</i></p> <p><i>Podajemy przede wszystkim gatunki roślin naczyniowych, podanie mszaków, porostów, wątrobowców jest fakultatywne, chyba że są to gatunki istotne dla danego siedliska, np. mszaki na źródłiskach, lub gatunki chrobotków w borach chrobotkowych.</i></p> <p><i>Ważne: nie ma konieczności wybierania płatu jednorodnego fitosocjologicznie! Ponieważ będziemy badać zmiany, mogą to być również płaty przejściowe, zaburzone itp. Zdjęcie wykonujemy dokładnie na początku, w środku i na końcu transektu. W przypadku jeśli środkiem transektu biegnie np. ścieżka (będzie tak przykładowo w zaroślach kosodrzewiny) to należy zlokalizować zdjęcie w najbliższym możliwym miejscu po lewej lub prawej (odnotować przy współrzędnych – na lewo lub na prawo od transektu) stronie od punktu wyznaczającego transekt</i></p>
Zdjęcie fitosocjologiczne II	
Współrzędne geograficzne środka, wys. npm, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c, d Jednostka fitosocjologiczna	<p style="text-align: center;">Gatunki: układ alfabetyczny, jw</p>
Zdjęcie fitosocjologiczne III	

Współrzędne geograficzne środka, wys. npm, Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c, d Jednostka fitosocjologiczna		Gatunki: układ alfabetyczny, jw			
TRANSEKT					
Wymiary transektu		<i>Standardowo: 10 m * 200 m. Wyjątkowo, jeśli wynika to z punkowego, nieciągłego rozmieszczenia siedliska to transekt można zastąpić powierzchnią prostokątną dowolnych wymiarów (wówczas podać) równą 20 arom (0,2 ha)</i>			
Współrzędne geograficzne		<i>Jeśli zdjęcia są zlokalizowane dokładnie w na początku w środku i na końcu transektu nie wypełniać. Jeśli zdjęcia leżą poza transektem (wyjątkowo!) podać współrzędne początku, środka i końca transektu Współrzędne geograficzne: N Stopnie Minuty Sekundy.00 E Stopnie Minuty Sekundy.00 Np. N 51 22 59.97 E 19 23 01.66</i>			
Wskaźniki		Wartość wskaźnika	Uwagi opisowe	Ocena wskaźnika	
Specyficzna struktura i funkcja	Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na transekcje	<i>% powierzchni zajętej przez siedlisko na transekcje (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX Ocena wskaźnika jest ekspercka – dopiero na tej podstawie „wykalibrujemy” wartości wskaźników dla poszczególnych ocen	FV/U1/U2
	Gatunki charakterystyczne	<i>Lista gatunków charakterystycznych (polska i łacińska nazwa) w poszczególnych warstwach (a,b,c,d) oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX	
	Gatunki dominujące	<i>Lista gatunków dominujących w siedlisku (polska i łacińska nazwa) w poszczególnych warstwach (a,b,c,d) oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX	
	Obce gatunki inwazyjne	<i>Lista gatunków obcych geograficznie i ekologicznie dla siedliska (polska i łacińska nazwa), oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX	
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych	<i>Lista gatunków (polska i łacińska nazwa), oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>		FV/U1/U2/XX	

	Gatunki torfowców	<p>Lista gatunków (polska i łacińska nazwa) i przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</p> <p>FV – dominują w runie, normalne zróżnicowanie gatunkowe U1 – obniżone pokrycie albo różnorodność gatunkowa U2 – brak lub bardzo niskie pokrycie Uwaga, w borach bagiennych traktować jako wskaźnik o charakterze podstawowym!</p>		FV/U1/U2/XX	
	Występowanie i stan populacji charakterystycznych krzewinek	<p>Lista gatunków (polska i łacińska nazwa), oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów) np. borówka bagienna <i>Vaccinium uliginosum</i>, bagno zwyczajne <i>Ledum palustre</i></p>		FV/U1/U2/XX	
	Pionowa struktura roślinności	<p>naturalna, zróżnicowana (FV)/ antropogenicznie zmieniona, lecz zróżnicowana (U1)/ antropogenicznie ujednolicona (U2)</p>		FV/U1/U2/XX	
	Martwe drewno	<p>Liczba leżących pni drzew o średnicy >20cm, % zasobności drzewostanu</p> <p>FV - odpowiadają jakościowo strukturze drzewostanu (są obecne całe martwe drzewa, a nie tylko gałęzie), a ilościowo przekraczają 10% zasobności drzewostanu U1 - Zasoby martwego drewna odpowiadają jakościowo strukturze drzewostanu (są obecne całe martwe drzewa, a nie tylko gałęzie), a ilościowo są pomiędzy 3% a 10% zasobności drzewostanu U2 - Zasoby martwego drewna mniejsze niż 3% zasobności drzewostanu</p>		FV/U1/U2/XX	
	Stopień uwodnienia	<p>Określić głębokość zalegania wody (bez użycia sprzętu specjalistycznego) w 5 punktach co 50 m wzdłuż transektu (3 w miejscach wykonania zdjęć fitosocjologicznych, 2 pomiędzy zdjęciami).</p> <p>właściwe, „bagienne” uwodnienie (FV)/ nieco przesuszone (U1)/ silnie przesuszone (U2)</p>	<p>Podać symptomy ewentualnego przesuszenia.</p>	FV/U1/U2/XX	

	Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)	<i>Sredni wiek drzewostanu; wiek i udział % starodrzewu</i> <i>FV - >20% udział objętość. drzew starszych niż 100 lat</i> <i>U1 - <20% udział drzew starszych niż 100 lat, ale >50% udział drzew starszych niż 50 lat</i> <i>U2 - <20% udział drzew starszych niż 100 lat i < 50% udział drzew starszych niż 50 lat</i> <i>Uwaga, wskaźnik dostosowany do opisu taksacyjnego lasu - udział objętości to "udział" gatunku zapisany w opisie taksacyjnym</i>			FV/U1/U2/XX	
	Gatunki obce w drzewostanie	<i>Lista gatunków (polska i łacińska nazwa), oraz podać dla każdego gatunku przybliżony procent pokrycia transektu (w dziesiątkach procentów)</i>			FV/U1/U2/XX	
	Naturalne odnowienie drzewostanu	<i>Procent pokrycia transektu przez naturalne odnowienie (jeśli różne gatunki podać % dla każdego gatunku)</i> <i>FV – występowanie równomiernie na całym stanowisku odnowień</i> <i>U1 – występują nieliczne odnowienia</i> <i>U2 – całkowity brak odnowień</i>			FV/U1/U2/XX	
	Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem	<i>Podać liczbę drzew ściętych lub uszkodzonych w związku z pozyskaniem w całym transekcie</i> <i>brak (FV)/</i> <i>występuje lecz pojedynczo (U1)/</i> <i>wyraźne (U2)</i>			FV/U1/U2/XX	
Ocena globalna specyficznej struktury i funkcji siedliska przyrodniczego na badanym transekcie					FV/U1/U2	
Powierzchnia siedliska o różnym stanie zachowania (w % całkowitej powierzchni siedliska w transekcie)					FV	x %
					U1	x %
					U2	x %

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis
	Zarządzanie terenem			<i>Wymienić instytucje, organizacje, podmioty prawne odpowiedzialne za gospodarowanie na tym terenie (np. park narodowy, nadleśnictwo i leśnictwa, RZGW itd.)</i>
	Wykonywane działania ochronne i ocena ich skuteczności			<i>Np. ochrona ścisła, koszenie, podwyższenie poziomu wody, wypas, inne działania renaturalizacyjne</i>
	Propozycje wprowadzenia działań ochronnych			<i>Utworzenie nowych form ochrony obszarowej, wprowadzenie ochrony czynnej, propozycje innych działań, które należy przeprowadzić by poprawić stan ochrony siedliska na danym stanowisku</i>

Inne informacje	
Zagrożenia	
Inne wartości przyrodnicze	
Inne uwagi	
Czy badane stanowisko	Nie

powinno być nadal monitorowane? <i>(wybrać jedną możliwość)</i>	Tak, jako stanowisko referencyjne (wzorcowe, wskazujące optymalny stan zachowania siedliska na tym obszarze)	<i>Co ile lat?</i>
	Tak, jako stanowisko badawcze (na którym będziemy obserwować negatywne procesy ekologiczne i antropogeniczne)	<i>Co ile lat?</i>

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego dla obszaru	
Kod siedliska przyrodniczego	91D0 <i>Dopisać kody i nazwy obserwowanych podtypów (wg poradników na http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/pl/poradnik.php)</i>
Kod obszaru	<i>Wypełnia IOP</i>
Nazwa obszaru	<i>Nazwa obszaru monitorowanego (zgodnie z umową)</i>
Obszary chronione, na których odnotowano siedlisko w tym obszarze	<i>(Natura 2000, rezerваты przyrody, parki narodowe i krajobrazowe, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, ochrona strefowa gniazd itd.)</i>
Powiązane stanowiska	<i>Wymienić nazwy stanowisk, dla których sporządzono formularze cząstkowe</i>
Obserwator	<i>Imię i nazwisko eksperta lokalnego odpowiedzialnego za ten obszar (wg umowy)</i>
Daty obserwacji	<i>Daty wszystkich obserwacji (zgodne z formularzami cząstkowymi)</i>
Data wypełnienia	<i>Data wypełnienia formularza przez eksperta lokalnego</i>
Data wpisania	<i>Data wpisania do bazy danych - wypełnia IOP</i>
Data zatwierdzenia	<i>Data zatwierdzenia przez osobę upoważnioną - wypełnia IOP</i>
Zbiorowiska roślinne	<i>Wymienić wszystkie zbiorowiska charakteryzujące siedlisko przyrodnicze w tym obszarze</i>
Współrzędne geograficzne	<i>Wymienić współrzędne geograficzne (GPS) wszystkich badanych stanowisk</i>
Wysokość n.p.m.	<i>Wymienić wysokości n.p.m. wszystkich badanych stanowisk. Ewentualnie też zakres wysokościowy występowania siedliska w obszarze (szczególnie w obszarach górskich i podgórskich)</i>
Opis siedliska w obszarze	<i>Syntetyczne informacje o rozmieszczeniu, zróżnicowaniu, topografii, rzeźbie terenu, dotychczasowych badaniach i inne istotne fakty nieopisane w pozostałych polach</i>

Poniższy opis powinien być eksperckim podsumowaniem obserwacji poczynionych na poszczególnych stanowiskach; oraz innych informacji – dane źródłowe, informacje ustne (także spoza badanych stanowisk).

Ocena poszczególnych parametrów

Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznan (XX)

sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w załączonym pliku „ocena stanu siedliska przyrodniczego”

Stan ochrony siedliska przyrodniczego w obszarze				
Parametr		Opis stanu siedliska w obszarze	Ocena	
Powierzchnia siedliska w obszarze Stabilna (równowaga dynamiczna lub wzrost) ORAZ brak znaczących zmian w strukturze przestrzennej siedliska w obszarze		<i>Zwrócić szczególną uwagę na fragmentację siedliska</i>	FV-U1-U2-XX	
Specyficzna struktura i funkcje (łącznie z typowymi gatunkami)	Gatunki charakterystyczne		FV-U1-U2-XX	FV-U1-U2-XX
	Gatunki inwazyjne i ekspansywne w runie		FV-U1-U2-XX	
	Martwe drewno		FV-U1-U2-XX	
	Odpowiednie uwodnienie		FV-U1-U2-XX	
	Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)		FV-U1-U2-XX	

	Gatunki obce w drzewostanie		FV-U1-U2-XX
	Naturalne odnowienie drzewostanu		FV-U1-U2-XX
	Pozyskanie drewna i inne przekształcenia związane z użytkowaniem		FV-U1-U2-XX
	Występowanie mchów torfowców		FV-U1-U2-XX
	Występowanie i stan populacji charakterystycznych krzewinek (borówka bagienna, bagno zwyczajne)		FV-U1-U2-XX
	Pionowa struktura roślinności		FV-U1-U2-XX
	Występowanie gatunków niezwiązanych z terenami torfowiskowymi	<i>np. buk, dąb, grab, jeżyny</i>	FV-U1-U2-XX
	Naturalny kompleks siedlisk	<i>Występowanie w kompleksie z siedliskami torfowiskowymi i innymi dobrze zachowanymi lasami (np. olsami, grądami)</i>	FV-U1-U2-XX
Perspektywy ochrony			FV-U1-U2-XX
Ocena globalna			FV-U1-U2-XX

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
Zarządzanie terenem			<i>Wymienić instytucje, organizacje, podmioty prawne odpowiedzialne za gospodarowanie na tym terenie (np. park narodowy, nadleśnictwo i leśnictwa, RZGW itd.</i>	
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania			<i>Plany ochrony parków i rezerwatów, Planu urządzania lasu, programy ochrony przyrody w LP, projekty renaturalizacji (np. LIFE, Ekofundusz). Wszelkie dokumenty, które mogą mieć znaczenie dla ochrony opisywanego siedliska przyrodniczego na tym obszarze</i>	

Inne informacje	
Zagrożenia	<i>Syntetyczny opis zagrożeń, które wpływają i mogą potencjalnie wpływać na stan zachowanie siedliska w danych obszarze (np. planowane inwestycje, zmiany w zarządzaniu, wzrastająca presja urbanizacyjna, inne istotne informacje związane z zagrożeniami nie ujęte w tabeli „działalność człowieka”)</i>
Inne wartości przyrodnicze	<i>Obserwowane gatunki zwierząt i roślin z załączników Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej; gatunki zagrożone (Czerwona Księga) i inne rzadkie; inne siedliska przyrodnicze występujące w kompleksie z badanym siedliskiem; inne wyjątkowe walory</i>
Propozycje założenia stałych powierzchni w monitoringu	<i>Nazwa/współrzędne geograficzne Na powierzchniach będą prowadzone w dalszych latach szczegółowe badania</i>

szczegółowym	<i>botaniczne, fitosocjologiczne, hydrologiczne, gleboznawcze itp.</i> <i>Powierzchnie powinny zostać wyznaczone na stanowiskach, gdzie następuje degradacja siedliska przyrodniczego. Badania będą miały na celu szczegółowy opis wpływu opisanych zagrożeń na procesy ekologiczne, określenie przyczyn pogorszenia stanu siedliska przyrodniczego oraz wybranie optymalnego sposobu ochrony siedliska</i>
Propozycje założenia stałych powierzchni referencyjnych	<i>Nazwa/współrzędne geograficzne</i> <i>Na powierzchniach będą prowadzone w dalszych latach szczegółowe badania botaniczne, fitosocjologiczne, hydrologiczne, gleboznawcze itp.</i> <i>Powierzchnie powinny zostać wyznaczone na stanowiskach, gdzie siedlisko przyrodnicze zostało najlepiej zachowane i ma najlepsze perspektywy ochrony. Powierzchnie referencyjne powinny prezentować pełen zestaw cech charakterystycznych i w dalszych pracach monitoringowych stanowić „wzór”, do którego powinniśmy dążyć chroniąc siedliska przyrodnicze w innym miejscach</i>
Inne uwagi	<i>Wszelkie inne uwagi związane z prowadzonymi pracami. W tym przede wszystkim informacje istotne dla dalszego planowania monitoringu (metodyka prac; wskaźniki, które powinny być badane w monitoringu szczegółowych, optymalny czas prowadzenia badań itp)</i>

91E0 - lasy łęgowe (łęg podgórski i olszyna bagienna) (według Pawlaczyk P., 2010: 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe). W: Przewodniki metodyczne dla siedlisk przyrodniczych. Część I. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Mróz W. (red.) (wraz z modyfikacją z 2012 roku).: 236-254. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa.)

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku

Karta obserwacji siedliska przyrodniczego na stanowisku		
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	91E0 łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródliskowe)	
Nazwa obszaru		
Nazwa stanowiska		
Obszary chronione, na których znajduje się stanowisko		
Współrzędne geograficzne	Początek: Środek: Koniec:	
Wysokość n.p.m.		
Opis siedliska przyrodniczego na stanowisku		
Zbiorowiska roślinne		
Powierzchnia płatów siedliska		
Wymiary transektu		
Obserwator		
Daty obserwacji		
Data wypełnienia		
Stan ochrony siedliska przyrodniczego na stanowisku		
Parametry i wskaźniki	Wartość wskaźnika	Ocena wskaźnika
Powierzchnia siedliska		

Specyficzna struktura i funkcja	Gatunki charakterystyczne		
	Gatunki dominujące		
	Gatunki obce geograficznie w drzewostanie		
	Obce gatunki inwazyjne w runie i podszycie		
	Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych		
	Martwe drewno		
	Martwe drewno wielkowymiarowe (leżące lub stojące >3m długości i >50 cm średnicy)		
	Naturalność koryta rzecznego (stosować tylko, jeżeli występowanie łągu jest związane z ciekami)		
	Reżim wodny (w tym rytm zalewów, jeżeli występują)		
	Wiek drzewostanu		
	Pionowa struktura roślinności		
	Naturalne odnowienie drzewostanu		

	Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna		
	Inne zniekształcenia		
	Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny, stosowa tylko, gdy są odpowiednie dane)		
Perspektywy ochrony			
Ocena ogólna			
Powierzchnia siedliska o różnym stanie zachowania na stanowisku		F	
		V	
		U 1	
		U 2	

Zdjęcie fitosocjologiczne I	
Współrzędne geograficzne środka, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne II	
Współrzędne geograficzne środka, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:
Zdjęcie fitosocjologiczne III	
Współrzędne geograficzne środka, wys. n.p.m., Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja, Zwarcie warstw a, b, c, d Wysokość warstw a, b, c Jednostka fitosocjologiczna	Współrzędne geograficzne Wysokość Powierzchnia zdjęcia, nachylenie, ekspozycja Zwarcie warstw: a1 % a2 % b % c %, d % Wysokość warstw: a1 m a2 m b m c m Gatunki:

Działalność człowieka i inne zagrożenia				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	

Karta oceny stanu siedliska przyrodniczego dla obszaru	
Kod i nazwa siedliska przyrodniczego	91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)
Nazwa obszaru	
Powiązane stanowiska	
Obserwator	
Daty obserwacji	
Data wypełnienia	
Zbiorowiska roślinne w ramach siedliska	
Wysokość n.p.m.	
Opis siedliska w obszarze	

Poniższy opis powinien być eksperckim podsumowaniem obserwacji poczynionych na poszczególnych stanowiskach, a także innych aktualnych obserwacji poczynionych poza opisanymi stanowiskami; oraz innych informacji – dane źródłowe, informacje ustne od innych badaczy, zarządzających terenem itp. (także spoza badanych stanowisk) – uwaga nie należy podawać danych niesprawdzonych, niepewnych lub też nieaktualnych
Ocena poszczególnych parametrów: Właściwy (FV) / niezadowolający (U1) / zły (U2) / nieznan (XX). Sposób oceny i wyprowadzania wartości parametrów – zostały przedstawione w kluczu dołączonym do „karty oceny na stanowisku”

Stan ochrony siedliska przyrodniczego w obszarze				
Opis odnosi się do całych zasobów siedliska w obszarze Natura 2000				
Wskaźniki		Co wpisać	Opis	Ocena wskaźnika (wpisać FV-U1-U2-XX)
Powierzchnia	Zasoby siedliska w obszarze	Podać powierzchnię w ha (najlepsze dostępne oszacowanie) albo jej oszacowanie od-do. Podać źródło informacji Skomentować oszacowania z SDF oraz z inwentaryzacji leśnej. Oceniając, odnieść do „powierzchni referencyjnej w obszarze”		

	Trend powierzchni siedliska	Opisać i oszacować. Chodzi o trendy aktualne, nie o dawniejsze. Podać przyczyny zmian.			
	Fragmentacja	Opisać i ocenić fragmentację w ramach potencjalnych biochor. Izolowanego rozmieszczenia potencjalnych biochor nie traktować jako fragmentacji			
Specyficzna struktura i funkcja	Gatunki charakterystyczne (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Gatunki dominujące (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Gatunki obce geograficznie w drzewostanie	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Inwazyjne gatunki obce w podszycie i runie (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Ekspansywne gatunki rodzime (apofity) w runie	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Martwe drewno (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
	Martwe drewno wielkowymiarowe (leżące lub stojące > 3 m długości i >50 cm średnicy)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			

Naturalność koryta rzecznoego (stosować tylko, jeżeli występowanie łęgu jest związane z ciekim)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Reżim wodny w tym rytm zalewów, jeśli występują) (*)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Wiek drzewostanu	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Pionowa struktura roślinności	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Naturalne odnowienie drzewostanu	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Inne zniekształcenia	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			
Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska (wskaźnik fakultatywny, stosować tylko, gdy są odpowiednie dane)	Opisać dominującą sytuację w obszarze oraz sytuacje skrajne. Oszacować jaki % zasobów w obszarze jest w stanie FV/U1/U2			

Szanse zachowania w przyszłości Zasoby siedliska w obszarze	Wymienić znane zagrożenia. Ocenić szanse zachowania, jeżeli będą kontynuowane obecnie rysujące się trendy. Nie brać tu pod uwagę „potencjalnych możliwości”, ale brać pod uwagę już podjęte inicjatywy ochrony		
--	--	--	--

Kody i sposób wypełnienia poniższej tabelki zamieszczono w pliku „działalność człowieka”

Działalność człowieka				
Kod	Nazwa działalności	Intensywność	Wpływ	Opis
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
		A/B/C	+/0/-	
Zarządzanie terenem				
Istniejące plany i programy ochrony/zarządzania/zagospodarowania				
Wykonywane działania ochronne i ocena ich skuteczności				
Propozycje wprowadzenia działań ochronnych				
Inne informacje				
Zagrożenia				
Inne wartości przyrodnicze				
Propozycje stanowisk badawczych w monitoringu szczegółowym				
Propozycje stanowisk referencyjnych w monitoringu szczegółowym				
Inne uwagi				

Lista referencyjna zagrożeń, presji i działań

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
A	Rolnictwo			
A01	Uprawa			
A02	Zmiana sposobu uprawy			
A02.01	intensyfikacja rolnictwa			
A02.02	płodozmian			
A02.03	usuwanie trawy pod grunty orne			
A03	Koszenie / ścinanie trawy			
A03.01	intensywne koszenie lub intensyfikacja			
A03.02	nieintensywne koszenie			
A03.03	zaniechanie / brak koszenia			
A04	Wypas			
A04.01	wypas intensywny			
A04.01.01	intensywny wypas bydła			
A04.01.02	intensywny wypas owiec			
A04.01.03	intensywny wypas koni			
A04.01.04	intensywny wypas kóz			
A04.01.05	intensywny wypas zwierząt mieszanych			
A04.02	wypas nieintensywny			
A04.02.01	nieintensywny wypas bydła			
A04.02.02	nieintensywny wypas owiec			
A04.02.03	nieintensywny wypas koni			
A04.02.04	nieintensywny wypas kóz			
A04.02.05	nieintensywny wypas zwierząt mieszanych			
A04.03	zarzucenie pasterstwa, brak wypasu			
A05	Hodowla zwierząt (bez wypasu)			
A05.01	hodowla zwierząt			
A05.02	karmienie inwentarza			
A05.03	brak hodowli zwierząt			
A06	Roczne i wieloletnie uprawy nierzewne			
A06.01	uprawy roczne na potrzeby produkcji żywności			
A06.01.01	intensywne uprawy roczne na potrzeby produkcji żywności / intensyfikacja			
A06.01.02	nieintensywne uprawy roczne na potrzeby produkcji żywności			
A06.02	wieloletnie uprawy nierzewne			
A06.02.01	intensywne wieloletnie uprawy nierzewne / intensyfikacja			
A06.02.02	nieintensywne wieloletnie uprawy nierzewne			
A06.03	produkcja biopaliwa			
A06.04	zaniechanie produkcji uprawnej			
A07	Stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych			

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
A08		Nawożenie /nawozy sztuczne/		
A09		Nawadnianie		
A10		Restrukturyzacja gospodarstw rolnych		
A10.01			usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej	
A10.02			usuwanie kamiennych murów i nasypów	
A11		Inne rodzaje praktyk rolniczych, nie wymienione powyżej		
B	Leśnictwo			
B01		Zalesianie terenów otwartych		
B01.01			zalesianie terenów otwartych (drzewa rodzime)	
B01.02			sztuczne plantacje na terenach otwartych (drzewa nierodzone)	
B02		Gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji		
B02.01			odnawianie lasu po wycince (nasadzenia)	
B02.01.01				odnawianie lasu po wycince (drzewa rodzime)
B02.01.02				odnawianie lasu po wycince (drzewa nierodzone)
B02.02			wycinka lasu	
B02.03			usuwanie podszytu	
B02.04			usuwanie martwych i umierających drzew	
B02.05			nieintensywna produkcja drewna (pozostawienie martwych / starych drzew)	
B02.06			przerzedzenie warstwy drzew	
B03		Eksploatacja lasu bez odnawiania czy naturalnego odrastania		
B04		Stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych (leśnictwo)		
B05		Stosowanie nawozów (leśnictwo)		
B06		Wypas w lasach / na obszarach leśnych		
B07		Inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej		
C	Górnictwo, wydobywanie surowców i produkcja energii			
C01		Górnictwo w kopalniach i kamieniołomach		
C01.01			Wydobywanie piasku i żwiru	
C01.01.01				kamieniołomy piasku i żwiru
C01.01.02				usuwanie materiału z plaż
C01.02			Glinianki	
C01.03			Wydobywanie torfu	
C01.03.01				ręczne wycinanie torfu
C01.03.02				mechaniczne usuwanie torfu
C01.04			Kopalnie	
C01.04.01				kopalnie odkrywkowe
C01.04.02				górnictwo podziemne
C01.05			Warzelnie soli	
C01.05.01				zaniechanie eksploatacji salin
C01.05.02				przekształcanie salin
C01.06			Badania geotechniczne	
C01.07			Inna działalność górnicza lub wydobywcza, nie wspomniana powyżej	

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
C02		Poszukiwanie i wydobycie ropy lub gazu		
C02.01			odwierty poszukiwawcze	
C02.02			odwierty produkcyjne	
C02.03			plywające platformy wiertnicze	
C02.04			zanurzalne platformy wiertnicze	
C02.05			statki wiertnicze	
C03		Wykorzystywanie odnawialnej energii abiotycznej		
C03.01			produkcja energii geotermalnej	
C03.02			produkcja energii słonecznej	
C03.03			produkcja energii wiatrowej	
C03.04			produkcja energii pływów	
D	Transport i sieci komunikacyjne			
D01		Drogi, ścieżki i drogi kolejowe		
D01.01			Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe	
D01.02			Drogi, autostrady	
D01.03			Parkingi samochodowe i miejsca postojowe	
D01.04			Drogi kolejowe, w tym TGV	
D01.05			Mosty, wiadukty	
D01.06			Tunele	
D02		Sieci komunalne i usługowe		
D02.01			Linie elektryczne i telefoniczne	
D02.01.01				napowietrzne linie elektryczne i telefoniczne
D02.01.02				podziemne / podwodne linie elektryczne i telefoniczne
D02.02			Rurociągi	
D02.03			Maszty i anteny komunikacyjne	
D02.09			Inne formy przesyłania energii	
D03		Szlaki żeglugowe, porty, konstrukcje morskie		
D03.01			Obszary portowe	
D03.01.01				pochylnie
D03.01.02				pirsy / przystanie turystyczne lub mola
D03.01.03				porty rybackie
D03.01.04				porty przemysłowe
D03.02			Szlaki żeglugowe	
D03.02.01				szlaki towarowe
D03.02.02				promowe szlaki pasażerskie (szybkie)
D03.03			Konstrukcje morskie	
D04		Lotniska, korytarze powietrzne		
D04.01			Lotnisko	
D04.02			Lądowisko, heliport	
D04.03			Korytarze powietrzne	
D05		Usprawniony dostęp do obszaru		
D06		Inne formy transportu i komunikacji		
E	Urbanizacja, budownictwo mieszkaniowe i handlowe			
E01		Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkałe		
E01.01			Ciągła miejska zabudowa	
E01.02			Nieciągła miejska zabudowa	

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
E01.03			Zabudowa rozproszona	
E01.04			Inne typy zabudowy	
E02		Tereny przemysłowe i handlowe		
E02.01			Fabryka	
E02.02			Składowisko przemysłowe	
E02.03			Inne tereny przemysłowe lub handlowe	
E03		Odpady, ścieki		
E03.01			Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych	
E03.02			Pozbywanie się odpadów przemysłowych	
E03.03			Pozbywanie się obojętnych chemicznie materiałów	
E03.04			Inne odpady	
E03.04.01				nawożenie piasku na wybrzeże / zasilanie plaż
E04		Obiekty, budynki stanowiące element krajobrazu		
E04.01			Obiekty, budynki rolnicze stanowiące element krajobrazu	
E04.02			Obiekty, budynki wojskowe stanowiące element krajobrazu	
E05		Składowanie materiałów		
E06		Inne rodzaje aktywności człowieka związane z urbanizacją, przemysłem etc.		
E06.01			Rozbiórka budynków i obiektów wybudowanych przez człowieka	
E06.02			Odbudowa, remont budynków	
F	Użytkowanie zasobów biologicznych inne niż rolnictwo i leśnictwo			
F01		Akwakultura morska i słodkowodna		
F01.01			Intensywna hodowla ryb, intensyfikacja	
F01.02			Hodowla zawieszinowa	
F01.03			Kultury przydenne	
F02		Rybolówstwo i zbieranie zasobów wodnych		
F02.01			Rybolówstwo bierne	
F02.01.01				połowy z użyciem wężyczy drewnianych
F02.01.02				połowy siecią
F02.01.03				demersalne połowy z użyciem sznurów haczykowych
F02.01.04				pelagiczne połowy z użyciem sznurów haczykowych
F02.02			Rybolówstwo czynne	
F02.02.01				tralowanie bentosowe lub demersalne
F02.02.02				tralowanie pelagiczne
F02.02.03				połowy demersalne z użyciem niewodu dobrzeżnego
F02.02.04				połowy z wykorzystaniem okrężnicy
F02.02.05				bentosowe połowy włokiem
F02.03			Wędkarstwo	
F02.03.01				wykopywanie / zbieranie przynęty
F02.03.02				połowy na tyczkę
F02.03.03				połowy ościeniem
F03		Polowanie i pozyskiwanie dzikich zwierząt (lądowych)		
F03.01			Polowanie	
F03.01.01				szkody spowodowane przez zwierzę łowną (nadmierna gęstość populacji)
F03.02			Pozyskiwanie / Usuwanie zwierząt (lądowych)	
F03.02.01				kolekcjonowanie (owadów, gadów,

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
				plazów...)
F03.02.02				wyjmowanie z gniazd (sokoły)
F03.02.03				chwytanie, trucie, klusownictwo
F03.02.04				kontrola drapieżników
F03.02.05				przypadkowe schwytanie
F03.02.06				inne formy pozyskiwania zwierząt
F04		Pozyskiwanie / usuwanie roślin lądowych - ogólnie		
F04.01			Płądrowanie stanowisk roślin	
F04.02			Zbieractwo grzybów, porostów, jagód itp.)	
F04.02.01				zbieractwo za pomocą zbieraczek
F04.02.02				zbieractwo ręczne
F05		Nielegalne pozyskiwanie / usuwanie fauny morskiej		
F05.01			Połowy z użyciem dynamitu	
F05.02			Połowy małży <i>Lithopaga</i>	
F05.03			Połowy z użyciem trucizn	
F05.04			Klusownictwo	
F05.05			Odstzał	
F05.06			Zbieranie w celach kolekcjonerskich	
F05.07			Inne (np. połowy z użyciem pławnic)	
F06		Inne formy polowania, łowienia ryb i kolekcjonowania, nie wymienione powyżej		
F06.01			Stacje hodowli zwierzyny łownej / ptactwa	
G	Ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka			
G01		Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze		
G01.01			Żeglarstwo	
G01.01.01				motorowe sporty wodne
G01.01.02				niemotorowe sporty wodne
G01.02			Turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych	
G01.03			Pojazdy zmotoryzowane	
G01.03.01				regularne kierowanie pojazdami zmotoryzowanymi
G01.03.02				rajdowe kierowanie pojazdami zmotoryzowanymi
G01.04			Turystyka góraska, wspinaczka, speleologia	
G01.04.01				turystyka góraska i wspinaczka
G01.04.02				speleologia
G01.04.03				rekreacyjna turystyka jaskiniowa
G01.05			Lotniarstwo, szybnictwo, paralotniarstwo, baloniarstwo	
G01.06			Narciarstwo, w tym poza trasami	
G01.07			Nurkowanie z butlą i z fajką	
G01.08			Inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku	
G02		Infrastruktura sportowa i rekreacyjna		
G02.01			Pole golfowe	
G02.02			Kompleksy narciarskie	
G02.03			Stadion	
G02.04			Bieżnia, tor wyścigowy	
G02.05			Hipodrom	

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
G02.06			Park rozrywki	
G02.07			Boiska sportowe	
G02.08			Kampingi i karawangi	
G02.09			Obserwowanie przyrody	
G02.10			Inne kompleksy sportowe i rekreacyjne	
G03			Ośrodki edukacyjne	
G04			Cele wojskowe i niepokoje społeczne	
G04.01			Poligony	
G04.02			Zaniechanie użytkowania dla celów wojskowych	
G05			Inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka	
G05.01			Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	
G05.02			Płytkie ścieranie powierzchni / uszkodzenie mechaniczne dna morskiego	
G05.03			Penetracja / uszkodzenie poniżej poziomu dna morskiego	
G05.04			Wandalizm	
G05.05			Intensywne utrzymywanie parków publicznych / oczyszczanie plaż	
G05.06			Chirurgia drzewna, ścinanie na potrzeby bezpieczeństwa, usuwanie drzew przydrożnych	
G05.07			Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak	
G05.08			Zamykanie jaskiń lub galerii	
G05.09			Ploty, ogrodzenia	
G05.10			Nadmierny ruch lotniczy (rolnictwo)	
G05.11			Śmierć lub uraz w wyniku kolizji	
H	Zanieczyszczenia			
H01			Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)	
H01.01			Zanieczyszczenie wód powierzchniowych z zakładów przemysłowych	
H01.02			Zanieczyszczenie wód powierzchniowych z przelewów burzowych	
H01.03			Inne zanieczyszczenie wód powierzchniowych ze źródeł punktowych	
H01.04			Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych za pośrednictwem przelewów burzowych lub odpływów ścieków komunalnych	
H01.05			Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem	
H01.06			Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu transportu i infrastruktury niezwiązanych z kanałami/zamiatarkami	
H01.07			Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu opuszczonych terenów przemysłowych	
H01.08			Rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych	
H01.09			Zanieczyszczenie wód powierzchniowych z innych źródeł rozproszonych, niewymienionych powyżej	
H02			Zanieczyszczenie wód podziemnych (źródła punktowe i rozproszone)	
H02.01			Zanieczyszczenie wód podziemnych z powodu przecieków z terenów skażonych	
H02.02			Zanieczyszczenie wód podziemnych z powodu przecieków ze składowisk odpadów	
H02.03			Zanieczyszczenie wód podziemnych związane z infrastrukturą przemysłu naftowego	
H02.04			Zanieczyszczenie wód podziemnych z powodu zrzutów wód	

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
			kopalnianych	
H02.05			Zanieczyszczenie wód podziemnych z powodu zrzutów m.in. skażonej wody do studni chłonnych	
H02.06			Rozproszone zanieczyszczenie wód podziemnych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem	
H02.07			Rozproszone zanieczyszczenie wód podziemnych z powodu terenów nieskanalizowanych	
H02.08			Rozproszone zanieczyszczenie wód podziemnych z powodu użytkowanie obszarów miejskich	
H03		Zanieczyszczenie wód morskich		
H03.01			Wycieki ropy do morza	
H03.02			Wrzuty toksycznych substancji chemicznych z materiałów wyrzuconych do morza	
H03.02.01				skażenie niesyntetycznymi związkami chemicznymi
H03.02.02				skażenie syntetycznymi związkami chemicznymi
H03.02.03				skażenie radionuklidami
H03.02.04				wprowadzenie innych substancji (np. w postaci płynnej, gazowej)
H03.03			Makrozanieczyszczenie morza (np. torebki foliowe, styropian)	
H04		Zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenia przenoszone drogą powietrzną		
H04.01			Kwaśne deszcze	
H04.02			Wnoszenie azotu	
H04.03			Inne zanieczyszczenia powietrza	
H05		Zanieczyszczenie gleby i odpady stałe (z wyłączeniem zrzutów)		
H05.01			Odpadki i odpady stałe	
H06		Nadwyżka energii		
H06.01			Uciążliwości hałasu, zanieczyszczenie hałasem	
H06.01.01				zanieczyszczenie hałasem ze źródeł punktowych lub występujące nieregularnie
H06.01.02				zanieczyszczenie hałasem ze źródeł rozproszonych lub występujące trwale
H06.02			Zanieczyszczenie świetlne	
H06.03			Ogrzewanie termalne akwenów	
H06.04			Zmiany elektromagnetyczne	
H06.05			Badania sejsmiczne, eksplozje	
H07		Inne formy zanieczyszczenia		
I	Inne problematyczne zaborcze gatunki i geny			
I01		Nierodzime gatunki zaborcze		
I02		Problematyczne gatunki rodzime		
I03		Wprowadzanie materiału genetycznego, organizmy modyfikowane genetycznie		
I03.01			Genetyczne zanieczyszczenie (zwierzęta)	
I03.02			Genetyczne zanieczyszczenie (rośliny)	
J	Modyfikacje systemu naturalnego			
J01		Požary i gaszenie pożarów		
J01.01			Wypalanie	
J01.02			Gaszenie pożarów naturalnych	
J01.03			Brak pożarów	
J02		Spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych		

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
J02.01			Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie	
J02.01.01				budowa polderów
J02.01.02				osuszanie terenów morskich, ujściowych, bagiennych
J02.01.03				wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfianek
J02.01.04				rekultywacja obszarów pogórnicznych
J02.02			Usuwanie osadów (mułu...)	
J02.02.01				bagrowanie / usuwanie osadów limnicznych
J02.02.02				bagrowanie wybrzeży morskich i ujść rzek
J02.03			Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	
J02.03.01				zmiana przebiegu koryt rzecznych na dużą skalę
J02.03.02				regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych
J02.04			Zalewanie - modyfikacje	
J02.04.01				zalewanie
J02.04.02				brak zalewania
J02.05			Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	
J02.05.01				modyfikowanie przepływów wodnych (plywów i prądów morskich)
J02.05.02				modyfikowanie prądów rzecznych
J02.05.03				modyfikowanie akwenów wód stojących
J02.05.04				zbiorniki wodne
J02.05.05				niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy
J02.05.06				zmiany ekspozycji na fale
J02.06			Pobór wód z wód powierzchniowych	
J02.06.01				pobór wód powierzchniowych na potrzeby rolnictwa
J02.06.02				pobór wód powierzchniowych na potrzeby publicznego zaopatrywania w wodę
J02.06.03				pobór wód powierzchniowych przez przemysł wytwórczy
J02.06.04				pobór wód powierzchniowych na potrzeby produkcji elektryczności (chłodzenie)
J02.06.05				pobór wód powierzchniowych przez farmy rybne
J02.06.06				pobór wód powierzchniowych przez hydroenergie
J02.06.07				pobór wód powierzchniowych przez kamieniołomy / kopalnie odkrywkowe
J02.06.08				pobór wód powierzchniowych na potrzeby nawigacji
J02.06.09				pobór wód powierzchniowych na potrzeby transferu wody
J02.06.10				inny istotny pobór wód powierzchniowych
J02.07			Pobór wód z wód podziemnych	
J02.07.01				pobór wód podziemnych na potrzeby

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
				rolnictwa
J02.07.02				pobór wód podziemnych na potrzeby publicznego zaopatrywania w wodę
J02.07.03				pobór wód podziemnych przez przemysł
J02.07.04				pobór wód podziemnych przez kamieniołomy / kopalnie odkrywkowe
J02.07.05				inny istotny pobór wód z wód podziemnych na potrzeby rolnictwa
J02.08			Podwyższenie zwierciadła wody / sztuczne zasilanie wód podziemnych	
J02.08.01				zrzuty do wód podziemnych na potrzeby sztucznego zasilenia
J02.08.02				zwrot wód podziemnych do akwenu wody gruntowej, z którego dokonano poboru
J02.08.03				odbicie wód kopalnianych
J02.08.04				inne istotne zasilanie wód podziemnych
J02.09.			Działanie słonej wody na wody podziemne	
J02.09.01				działanie słonej wody
J02.09.02				inne działanie
J02.10			Gospodarka roślinnością wodną i przybrzeżną na potrzeby odwodnienia	
J02.11			Zmiany zailenia, składowanie śmieci, odkładanie wybagrowanego materiału	
J02.11.01				Składowanie śmieci, odkładanie wybagrowanego materiału
J02.11.02				Inne zmiany zailenia
J02.12			Tamy, wały, sztuczne plaże - ogólnie	
J02.12.01				prace związane z obroną przed aktywnością morza i ochroną wybrzeży, groble
J02.12.02				tamy i ochrona przeciwpowodziowa w śródlądowych systemach wodnych
J02.13			Zaniechanie gospodarki wodnej	
J02.14			Zmiana jakości wody ze względu na antropogeniczne zmiany zasolenia	
J02.15			Inne spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	
J03		Inne zmiany ekosystemu		
J03.01			Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	
J03.01.01				zmniejszenie dostępności zwierzyny łownej (w tym padliny)
J03.02			Antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk	
J03.02.01				zmniejszenie migracji / bariery dla migracji
J03.02.02				zmniejszenie rozproszenia
J03.02.03				zmniejszenie wymiany materiału genetycznego
J03.03			Zmniejszenie, brak lub zapobieganie erozji	
J03.04			Stosowane (przemysłowe) destrukcyjne badania	
K	Biotyczne i abiotyczne procesy naturalne (z wyłączeniem katastrof naturalnych)			
K01		abiotyczne (powolne) procesy naturalne		
K01.01			Erozja	
K01.02			Zamulenie	
K01.03			Wyschnięcie	

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
K01.04			Zatopienie	
K01.05			Salinizacja	
K02			Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	
K02.01			Zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	
K02.02			Nagromadzenie materii organicznej	
K02.03			Eutrofizacja (naturalna)	
K02.04			Zakwaszenie (naturalne)	
K03			Międzygatunkowe interakcje wśród zwierząt	
K03.01			Konkurencja	
K03.02			Pasożytnictwo	
K03.03			Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe)	
K03.04			Drapieżnictwo	
K03.05			Antagonizm ze zwierzętami introdukowanymi	
K03.06			Antagonizm ze zwierzętami domowymi	
K03.07			Inne formy międzygatunkowej konkurencji wśród zwierząt	
K04			Międzygatunkowe interakcje wśród roślin	
K04.01			Konkurencja	
K04.02			Pasożytnictwo	
K04.03			Zawleczenie choroby (patogeny mikrobowe)	
K04.04			Brak czynników zapylających	
K04.05			Szkody wyrządzane przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną)	
K05			Zmniejszenie płodności / depresja genetyczna	
K05.01			Zmniejszenie płodności / depresja genetyczna (inbredowa) u zwierząt	
K05.02			Zmniejszenie płodności / depresja genetyczna u roślin (w tym kojarzenie krewniacze)	
K06			Inne lub mieszane formy międzygatunkowej konkurencji wśród roślin	
L			Zjawiska geologiczne, katastrofy naturalne	
L01			Działalność wulkanu	
L02			Fala pływowa, tsunami	
L03			Trzęsienie ziemi	
L04			Lawina	
L05			Zapadnięcie się terenu, osuwisko	
L06			Tąpnięcia podziemne	
L07			Sztorm, cyklon	
L08			Powódź (procesy naturalne)	
L09			Pożar (naturalny)	
L10			Inne naturalne katastrofy	
M			Zmiana klimatu	
M01			Zmiana czynników abiotycznych	
M01.01			Zmiana temperatury (np. wzrost temperatury i temperatur skrajnych)	
M01.02			Susze i zmniejszenie opadów	
M01.03			Powodzie i zwiększenie opadów	
M01.04			Zmiany pH	
M01.05			Zmiany przepływu wód (limnicznych, pływowych i oceanicznych)	
M01.06			Zmiany ekspozycji na fale	
M01.07			Zmiany poziomu morza	
M02			Zmiana czynników biotycznych	
M02.01			Przesunięcie i zmiana siedlisk	
M02.02			Desynchronizacja procesów	
M02.03			Zmniejszenie populacji lub wyginięcie gatunku	

Kod zagrożenia	POZIOM A	POZIOM A01	POZIOM A01.01	POZIOM A01.01.01
M02.04			Migracja gatunków (naturalni przybysze)	
X	Brak zagrożeń i nacisków			
XO		Zagrożenia i naciski spoza terytorium państwa członkowskiego		
XE		Zagrożenia i naciski spoza terytorium UE		
U		Nieznane zagrożenie lub nacisk		